

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Fra
Vallekilde Folkehøjskole

58

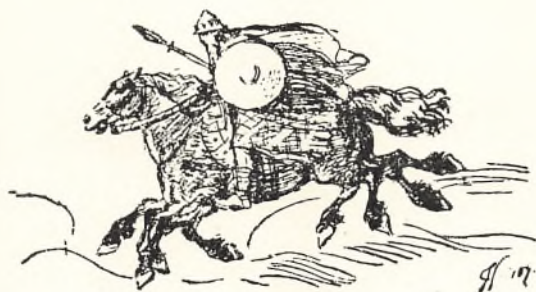

Udgivet af Selevforeningen
1951

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

58

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1951

Og der var hyrder i den samme egn, som lå ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. Og en Herrens engel stod for dem, og Herrens herlighed omstrålede dem, og de blev såre forfærdede. Og engelen sagde til dem: frygt ikke; thi se, jeg bringer jer godt budskab om en stor glæde, som skal være for hele folket, at jer er i dag en Frelser født, som er Kristus, Herren, i Davids by.

Niels Skovgård: Flyderne

Julenat.

Min hånd er tung af tvivlens mørke sten,
 som jeg har sanket på min faders jord;
 en dødens frugt — og dog så glat og ren
 som frugter, der i Edens have gror.

Du sorte sten — min tunge arvedel, —
 som jeg må bære i min trætte hånd,
 er du mon jordens svar — sandfærdig, hel —
 på sjælens spørgsmål om et liv af ånd?

— Da går bag nattens sky en stjerne frem,
 hvis lys omstråler alt, hvad der er mit.
 Min hånd sig åbner imod Betlehem,
 og se — hvor stenen skinner klart og hvidt.

Niels Krog.

Udenfor et Vindue.

Der gaar en lille Pige udenfor mit Vindue. Hun trækker en Slæde henad en gruset Havegang, og den skurer fælt igennem Gruset. Men inde paa Græsplænen er der et lille Areal med en Klat Sne paa, og dér skal Slæden ind. For Sne og Slæde hører sammen. Det er en rent saglig Kendsgerning. Og det kan ses paa hendes alvorlige Ansigt, at det er noget sagligt, hun foretager sig. Det er noget, der bør gøres.

Og jeg sidder indenfor og læser en Besked, jeg har faaet. Den første Snebyge er kommet tidligt, det er endnu kun den første Uge i Advent, og jeg sidder med næste Søndags Kirketekst, som kort og godt gaar ud paa, at Himlen og Jorden skal forgaa. Og det er jo en noget alarmerende Besked at faa. Jeg vender og drejer den Lap, som det staar paa, for om der ikke skulde findes noget om, hvornaar det skal finde Sted, hvor lang Tid der er dertil. Men det staar der ikke et Ord om. Den sidste Dato i Verdenshistorien skal blive en »9. April«. Som en Tyv om Natten — og saa er Verdenshistorien forbi, og der bliver ingen tilbage til at skrive Bøger eller holde Foredrag om den.

Jorden skal forgaa. Og Grusgangen og Græsplænen skal ogsaa forgaa. Og den lille Pige gaar der og ser saa alvorlig ud, men det er ikke fordi hun bekymrer sig om nogen Undergang, det er fordi hun har noget at passe. Der er en Opgave, som paahviler hende, hun skal have Slæden og Sneen til at mødes.

Det er underligt at se paa hende, naar man sidder med denne Besked i Haanden. Det er ligesom det bliver saadan et tyndt Underlag hun gaar paa. Hvis det nu var Vand og Is, vilde man lukke Vinduet op og kalde hende tilbage: du maa ikke gaa ud paa Isen, den er for tynd, den kunde nemt gaa i Stykker under dig, skynd dig og kom ind. Og man vilde aande lettet op ved at faa hende ind paa det faste igen, ind hvor der er Muld under Fødderne, ind hvor hun har en hel Jordklode under sig. — Men som hun gaar derude paa Havegangen og Græsplænen, kalder jeg hende ikke ind paa det faste, for der staar paa min Seddel, at der ikke er noget fast at kalde hende ind paa.

Der er ogsaa en anden Aarsag til, at jeg ikke kalder hende ind. For hun er et Barn med sin Slæde, og hun er dér, hvor hun og Slæden skal være, og jeg maa ikke forstyrre hende i at gøre sin Gerning. Jeg rejser mig og staar lidt og ser paa hende og føler noget ærbødigt derved, en Ærefrygt kan vi godt kalde det: et Syn af, at hun er dér, hvor Gud vil, at hun skal være. Hun gaar i Guds Ærinde uden selv at vide det. Og derfor er hun i noget, som er evigt.

*

For Himlen og Jorden skal forgaa, men Guds Ord skal ingenlunde forgaa. Ingenlunde d. v. s. i ingen Henseende. Heller ikke i den Henseende, at Guds Ord indeholder Befaling. Ogsaa det er bestaaende, at der er noget, som Guds Ord befaler. Det gælder enhver af os og paa enhver Dag og Time, at der er noget, vi bliver sat til at gøre. Noget, der bør gøres, Guds Ærinde. Noget, vi bliver sat til at være Husholdere over. Og — siger Paulus — *iøvrigt* kræves det af Husholdere, at de skal findes tro.

Det er et Forhold, som virker forenklende paa hele vor Tilværelse, om det ellers tages til Efterretning. Og

det kan vi nok trænge til: det som forenkler. Saa meget andet synes at gøre Tilværelsen mere og mere sammen-sat. Saa meget andet truer med at gøre det hele til et altfor kompliceret Foretagende. Hele det politiske og økonomiske Liv, hvor er det efterhaanden vanskeligt at overse, saa meget forskelligt som griber ind i hinanden. Og hele Menneskehedens Skæbne — vi kan ikke længere lukke af for det meste deraf og tænke, at det er jo saa langt borte, det er ikke noget, der kommer til at berøre os. Nu er det altsammen noget, der trænger sig ind paa os, det svirrer om Ørene paa os. Som det hedder med et Udtryk fra vor Generation: vi nødes til at tænke i Verdensdele. Eller med et endnu nyere Udtryk: vi bringes til at opfatte globalt, d. v. s. saadan at den hele Globus er med i vor Opfattelse. Og det er slet ikke saa let at holde til, ikke let at gøre uden at der kommer megen Uro og Bekymring ud af det.

Vi kommer derved let i Marthas Situation, om end paa en lidt anden Maade end hun. *Hun* druknede i sin egen komplicerede Husførelse, saa hun ikke kunde se ud over sin egen Næsetip, og saa blev det ene nødvendige borte for hende. Med os andre kan det i Øjeblikket nemt gaa saadan, at vi ser saa meget ud over Næsetippen, at det er det udenom os, som bliver uoverkommeligt, og saa er det dér, vi drukner i Uro og Bekymringer; og saa bliver det ene nødvendige ogsaa borte for os.

Og bagved alle disse mange Ting rumsterer den ene store Uro og Bekymring: en Fornemmelse af, at Isen er blevet tynd under os. Det knager og revner, hvor vi færdes paa den, og hvor længe kan den mon blive ved at holde? Og vi spørger: Viser der sig ikke snart noget fast Land, som vi kan løbe ind paa?

Og hvordan er det saa med det kristne Evangelium? Har det nogen Hjælp at give os, noget fast? Kan det række os den rolige Fred i Sindet, som er det ene nødvendige, ikke til at undvære?

I første Omgang kan det nok synes, at en Undergangsbesked som den, jeg sidder med her, i hvert Fald ikke indeholder noget af beroligende Art. For den siger jo blot, at saadan som vi nu synes, det er blevet, har det i Virkeligheden altid været. Isen har altid været tynd. Græsplænen har altid svævet over Afgrunden. Langs med Svælget Vejen gaar. Saadan har det altid været, den eneste Forandring er, at for Tiden er det tydeligere at se, vanskeligere at lukke Øjnene i for. Paa den Vis er der ingen Beroligelse at hente i Evangeliet, tværtimod. For med alt, hvad vi ser og hører om i Verden, klamrer vi os dog til et Haab om, at det alligevel ikke skal gaa saa galt, som det ser ud til. Enhver Forhaabning om, at det »skal lykkes at lokalisere Konflikten«, griber vi om, saa længe det overhovedet er muligt, og det vilde være umenneskeligt ikke at gøre det. — Men naar jeg staar med Beskeden fra Kristus, da lyder den paa, at Himmel og Jord er og har hele Tiden været paa Vej til at forgaa, det er den eneste sikre Udsigt, og naar det skal indtræde, er der ingen Forhaabning tilbage, ingen Mulighed for en Lokalisering, ingen Mulighed for at nogen eller noget skulde kunne unddrage sig.

Men hvor er Løsningen saa at finde? Løsningen som Barnet derude i Haven har i sig? Hun, som gaar derude og er tro mod sit Kald og bringer Slæden og Sneen i Kontakt med hinanden, hvad er hendes Fred?

Mon ikke Hemmeligheden er, at dette Barn gaar udenfor sin Fars Vindue, og derfor bliver baade Havegangen og Plænen og Sneen solid at gaa paa. Det er jo ikke, fordi der er en hel Del solidt Stof nedenunder, det ved hun ikke noget om, og saa lille hun er, tænker hun

ikke paa det. Men det er udenfor hendes Fars Vindue, og de, der holder af hende, er ikke langt borte, og da er der Fred i Sindet til at være der.

Og er det ikke ogsaa dette, som er Evangeliets Hemmelighed til de voksne: en Tilladelse til at blive i Børnenes Situation. En Tilladelse til at forblive udenfor Vinduet og færdes der, ikke langt fra nogen, der holder af os. Og saa en Tryghed i at tro paa, at dette aldrig bliver anderledes. Det er det lille Menneskebarns Tryghed, at her er noget, som aldrig bliver anderledes. Men dertil maa vi jo sige, at det er forsaavidt en begrænset Virkelighedsopfattelse, for i almindelig naturlig Forstand bliver det ikke ved at være saadan, der kommer en Dag, hvor den naturlige Barnetryghed maa omskiftes med noget andet. Da maa den omskiftes *enten* med en Uro og Ufred — aabenlys eller hemmelig — *eller* med den Tro paa den *himmelske* Far, som Kristus har levet ind i Verden. Med den følger en Forvisning om, at det at være i Faderens Nærhed skal aldrig høre op. Og selvom meget andet omskiftes — snart er Plænen fuld af Tusindfryd, snart dækket af Sne og Isskorpe — *Nærheden* bliver dog ved at være den samme. Og selv naar den store Forandring kommer, og hele Haven skal lægges om, skal ogsaa dette ske under Faderens Opsyn, og saa kan det da kun blive en god Omlægning, og saa bliver der vel et Sted for Børnene at være imens.

*

Men der er mere endnu end dette — for Guds Børn. Der er ogsaa dette Tidens og Dagens Indhold, at af Husholdere kræves det iøvrigt, at de skal findes tro. Voksne kristne skal være tro, saadan som Børnene er det helt af sig selv. *Vi* skal være det paa Kristi givne og bestaaende Ord. Men det er den samme Troskab. *Vi skal bringe de Ting sammen, som hører sammen.* Vi skal leve det Men-

neskeliv, som Gud har skabt til os og anbragt os i og anvist os Opgaver i. — Vi maa være Guds *Børn*, d. v. s. at du og jeg skal ikke ordne den hele Verden eller fortvivle over, at vi ikke kan det, men vi skal se efter de Ting, som vi kan overkomme, og gøre dem, som de selv kræver at gøres. De Opgaver, som ligger indenfor vor Rækkevidde, skal vi tage os af, og det skal vi gøre med Børnenes Tro og Alvor — som den lille Husholderske derude. Ja, og saa med Børnenes Ihærdighed: selv naar der kun er en meget lille Klat Sne til Slædefart, og selvom det skurer fælt i Gruset paa Vej hen dertil, at vi dog fornøjer den himmelske Far med at prøve det, der bør prøves.

Af Husholdere kræves det iøvrigt, at de findes tro. Det er et vældigt Ord. Det sætter os paa Plads og holder os paa Plads. Det giver os et Sted at være — og et roligt Sind at være der med. Det giver os en Advarsel mod at være utro, for at vi ikke skal staa aabne for det panikslagne. Men det siger ogsaa til os, at den, som findes tro paa sin Plads, tro mod sit eget Menneskeliv og mod Evangeliet han har hørt, af ham vil der ikke blive krævet mere end det.

Saadan har vi faaet vor Plads *udenfor vor Fars Vindue*. Der er der godt at være paa alle Aarstider, og der er der Gerning at gøre under alle Forhold.

Erik Gelting-Hansen.

»Den danske Ungdom«.

Sådan lyder titlen på den sidst udkomne af Ungdomskommissionens betænkninger, et digert værk på 256 sider. Bogen er fyldt med et overvældende talmateriale, der ikke gør læsningen lettere, men det er nyttig læsning for dem, som vil vide noget om dansk ungdoms forhold. Her er en række tabeller og oplysninger om »Uddannelses- og arbejdsforhold«, om »Boligforhold«, »Særlige oplysninger vedrørende de unge ugifte« og om »Fritidsudnyttelsen«, der fylder det meste af bogen og giver mange interessante oplysninger.

10,000 unge er blevet spurgt, og de fyldige spørgeskemaer er aftrykt i bogen foruden et par tillægsskemaer. De udspurgte er fordelt over hele landet og er fra alle befolkningslag. I hovedstaden med forstæder er tallet 3002. Fra Randers, Slagelse og Faaborg har 2961 afgivet svar. Fra 3 stationsbyer: Jyderup i Holbæk amt, Bandholm i Maribo amt og Skærbæk i Tønder amt er der svar fra 786, og fra 17 landsogne, hver i sit amt, er der 3481 besvarelser, ialt 10,230.

Indholdet i denne betænkning har givet stof til vore aviser i agurketiden. Sjældent har et bogligt arbejde fået en så omfattende forhåndsreklame. Der har ikke været megen ros, derimod har dadel og kritik fyldt mere i spalterne. Jeg citerer nogle udpluk af de bladudtalelser, jeg har kunnet se, for at vise, hvor liden værdi man inden for visse kredse tillægger dette arbejde.

»*Land og Folk*«: Ungdomskommissionen har været præget af talidioti, som har kvalt ungdommens levende interesse. Det har været nødvendigt med tal og årelange diskussioner for at bevise, at den højere uddannelse bør demokratiseres og lærlinge må have dagskole og højere løn. Resultatet af denne 6 år lange palaver har været, at der ikke er gennemført en eneste reel forbedring for de unge. — »Det ligger i Ungdomskommissionen, lad os vente og se, hvad den siger.«

»*Sorø Amtstidende*«: — I hele denne umådelige bunke af tryksager, kommissionen har produceret, findes et overmål af fantasterier, af dilettanteri, af ringeagt for livets virkelige vilkår og muligheder, som gør de hidtil afgivne betænkninger til en højst forstemmende læsning Adskillige af de foretagne undersøgelser falder allerede ved selve emnevalget indenfor det ufrivilligt komiske. Andre af undersøgelserne har uimodsagt berørt problemer, hvis betydning er væsentlig. Men netop her er det sket, at såvel præmisser som konklusioner som følge af arbejdets umodne karakter har været til skade i stedet for til gavn. Lad os få Ungdomskommissionens gerning afsluttet omgående og fritag os for gentagelser.

»*Jyllands-Posten*«: Undersøgelsen er blevet pustet altfor voldsomt op. Meget af det, den fortæller om dansk ungdoms fritid, har sin værdi. På mange punkter får man at se, at det slet ikke er sådan en »bette skidt ungdom«, vi har. På andre områder afslører den mangler og giver mulighed for, at de kan blive rettet. Men omkring disse få gran ædelt metal er der en hoben værdiløse slagger.

Når kritikken er så ensidig og dømmende, samlet om det mindst væsentlige, mens det virkelig værdifulde kun forbigående bliver nævnt, så er der sikkert flere årsager dertil, men mon man ikke har benyttet socialminister Povl Sørensens udsendte kritik af udgifterne til disse betænkninger og over den — efter hans mening — for lange tid, det har taget for at få arbejdet tilendebragt, som en velkommen anledning til at give det arbejde en vurdering, som i hvert fald det danske ungdomsarbejde er ringe tjent med. Med hensyn til udgifterne, som efter socialministerens ord er på ca. 600.000 kr., siger han, at de har chokeret ham, og hvis der under hans ministertid skal nedsættes flere kommissioner, vil han sørge for, at både arbejdstid og udgifterne bliver begrænsede.

Professor Hal Koch, der er formand for Ungdomskommissionen, gør i den anledning opmærksom på, at siden arbejdet er begyndt i 1946, er der udsendt 11 betænkninger og seks udtalelser vedrørende en række af de spørgsmål, der var overdraget til kommissionen. Han gør rede for udgifterne fra begyndelsen og til først i august 1951 og fortsætter:

»Det har fra første færd været klart, at den kortlægning af ungdommens forhold, som er overdraget til kommissionen, var en af de mest omfattende kommissionsopgaver, som har været at udføre her i landet, og såfremt man mener, at Ungdomskommissionen har arbejdet langsomt, skal jeg blot pege på, at befolkningskommissionen i 30'erne i løbet af fem år kun fik afsluttet tre betænkninger, og at den svenske ungdomsvårdskommission først nu afslutter sit arbejde, der begyndte i 1939. Da vi begyndte arbejdet, viste det sig meget hurtigt, at der her i landet ikke, som i adskillige andre lande, navnlig Sverige, England og Amerika, fandtes sociologiske, psykologiske eller sta-

tistiske undersøgelser af ungdommens livsforhold og vaner at bygge på. Det var derfor nødvendigt at foretage et mere omfattende forskningsarbejde. Der er endvidere grund til at gøre opmærksom på, at meget af det fremlagte materiale har en betydelig interesse for alle, der beskæftiger sig med ungdomsopdragelse og folkeligt ungdomsarbejde. Dette materiale vil bevare sit værd i årene fremover. Det skal nok vise sig, at det store arbejde, som i disse år er udført med beredvillig bistand fra mange sider, ikke har været forgæves. Det er meget forståeligt, at offentligheden, som ikke kender de krav, der fra regeringens side blev stillet til kommissionen, forbavses over den tid og de penge, der er medgået til arbejdet. Jeg har derfor ønsket at fremsætte en forklaring og redegørelse.«

*

Hvor meget disse betænkninger — og de planlagte, som skal komme (en om »Ungdommen og fritiden« og en om »Den tilpasningsvanskelige ungdom«), vil komme til at betyde i *fremtidens ungdomsopdragelse og det folkelige ungdomsarbejde*, kan man kun gætte på. Kårene for dansk ungdom i dag er anderledes og vanskeligere end for to slægtled tilbage, det gælder både på landet og i byerne. Mekanisering og rationalisering har helt ændret arbejds- og uddannelsesforhold. For en stor del af de unge kan den forøgede fritid blive skæbnesvanger, hvis den bliver udnyttet til noget ligegyldigt eller til noget forringende.

Tidligere kommissioners arbejde har betydet meget for at løfte vort folk (da havde man ikke i vor forstand et ungdomsproblem), give den enkelte en videre horisont ved at kalde på iboende evner og kræfter. »Det kgl. danske Landhusholdningsselskab«, nedsat 1769, mens bøn-

derne var både vornede og stavnsbundne, blev »grundstammen«, hvorpå alle senere landbrugsorganisationer er vokset ud.

Alle kender det første og største resultat af »Den store Landbokommission« af 1786: Stavnsbåndets løsning og det derefter følgende frigørelsesarbejde for den danske bonde. Samtidig med landboreformerne blev »Den store Skolekommission« nedsat 1789. Efter 25 års arbejde bliver »Skoleloven af 1814« en virkelighed. Hvad den skulle virke til, kan læses på Frihedsstøtten i København: »At den frie bonde kan vorde kiek og oplyst, flittig og god, hæderlig borger, lykkelig.«

Efter 1864 ser vi sammenslutninger af klarsynte pionerer, der viser deres landsmænd nye veje i genrejsningsarbejdet. De to mest kendte er »Hedeselskabet« og »Andelsbevægelsen«, begge begyndt i 1866. Vi ved, at bønderne omkring år 1800 var både angst og bange for de ny reformer, man ville have dem med i, og Hedeselskabet og Andelsbevægelsen mødte i mange år både en passiv ligegyldighed og aktiv modstand, inden de blev vurderet efter fortjeneste.

Det tager tid — flere slægtled — inden det ny får fejlet overleveringer og fordomme til side. Dette er nævnt, for er det ikke noget tilsvarende, vi i dag ser overfor det omfattende og meget omhyggelige arbejde, Ungdomskommissionen har udført — og udfører?

Der var ingen presse for 150 år siden til at sprede mistænksomhed over for det ny, og dog gjorde den sin virkning i lange tider. I dag når pressen ind i hvert hjem, og hvis den vender sig mod det ny, som Ungdomskommissionen har skaffet os klarhed over, vil det tage lang tid, inden indholdet i betænkningerne kan udløse muligheder i ungdomsarbejdet — det som dog var meningen med det.

Kritikerne synes nu — 6 år efter 1945 — at have glemmt, hvorfor Ungdomskommissionen blev nedsat. Man ville honorere den indsats, ungdommen med og uden myndighedernes billigelse gjorde i de fem onde år. Nu angribes kommissionen bl. a. for, at den har taget alt for mange spørgsmål med i undersøgelsen, også nogle, der er mindre væsentlige. Jeg synes, at de — i stedet for at vække den forargelse — burde virke som et morsomt krydderi mellem de mange tal.

*

Det er håbløst at gengive et udpluk af de mange og lange statistiske tabeller om »Fritidsudnyttelsen«, som er betænkningens fyldigste og mest interessante del. Procentvis er der redegørelse for, hvor mange der går i kirke — og hvor tit, om biografbesøg, til teater, koncert o. l., om deltagelse i sang og musik, om deltagelse i dans, og hvad man helst vil danse. Mange dyrker spil, whist bruges mest. Der ryges meget tobak. Om læsning er der 36 tabeller, de oplyser om læsning af: aviser, ugeblade, tidsskrifter, bøger og kioskefter. Den såkaldte kiosk-litteratur spiller en mindre rolle over for de voksne, den læses mest af unge mænd under 20 år. Mellem den lange række af bøger, der er nævnt, er den største del af kendte og anerkendte forfattere. Mange hører radio, men den klassiske musik (torsdagskoncerterne) høres kun af få. Radioavisen har det største tal, derefter kommer »Familien Hansen«. Om idræt under alle former er der 11 tabeller. Gymnastik er for landet som helhed mest anvendt, næst efter følger fodbold og håndbold. Tilsidst er der nogle tabeller om ferietidens udnyttelse.

Selv om de adspurgte 10,000 er fra hele landet, er det givet, at de egnessige forhold ikke helt kan dækkes af de oplysninger, der er indhentet, men som helhed er billedet ret klart.

Når man ved, hvordan ungdommens stilling siden 1945 stadig har været diskuteret i vor presse, i de retningsbestemte ugeblade og ved et utal af møder, — og der stadig er spurgt efter nye veje og arbejdsformer, så synes jeg ikke, man andetsteds kan få en så omfattende viden om ungdommens forhold som ved at læse Ungdomskommissionens betænkninger. Lad være, at man, hvis man har lyst, godt kan finde afsnit, der — pillet ud af helheden — kan synes komiske og ligegyldige, men helhedsbilledet viser, hvordan *ungdommens stilling er*. Så må man ud fra de givne forhold på stedet finde de arbejdsformer, der dækker behovet. Almengyldige regler for det ganske land kan selvsagt ikke gives.

Alt i alt får man ud af den sidste betænkning et klart billede af, at den største del af vor ungdom har gode interesser, og at mange anvender deres fritid på en god måde.

Skal Ungdomskommissionens arbejde udnyttes, så det bliver til gavn for vort ungdomsarbejde, så må kritikerne — jo før jo hellere — påpege det positive og anvendelige i betænkningen og lade det mindre væsentlige få den plads, det skal have. Det er *det sidste*, vi har set mest af i de udtalelser, der indtil nu har set dagens lys.

Sidst i august 1951.

Kr. Killemoser.

**Et vidnesbyrd til os —
fra C. P. O. Christiansen.**

En af den nordiske højskoles bedste mænd, rektor Alf Ahlberg, har fornylig karakteriseret tiden 1914—45 som afslutningen af et helt afsnit i verdenshistorien og begyndelsen til et nyt. Tiden ca. 1500—ca. 1900 kan stort set — siger han — betegnes som den periode i verdenshistorien, hvor man ville afskære himmel og helvede fra menneskets tilværelse i troen på, at den rent jordiske tilværelse, der blev tilbage, ville udvikle sig rigt og lykkeligt. Et karakteristisk udtryk for denne tankegang nævnte Alf Ahlberg, nemlig, at man d. 4. februar 1909 i Folkets Hus i Stockholm ved en flertalsbeslutning vedtog, at djævelen ikke eksisterede. Det, vi har oplevet siden 1914, har vist os noget andet og har ført til, at man i skuffelse og lede vender sig bort fra det gamle, ensidige livssyn og søger efter en større og sandere sammenhæng i tilværelsen.

Hvis dette er en rigtig bedømmelse af tiden 1914—45, så må det for alle, der holder af og tror på højskolens gerning, være et vigtigt spørgsmål, hvordan højskolens liv og virke har formet sig i denne tid. Har højskolen kunnet fornemme noget af, hvad der røret sig i tiden? Har den kunnet give søgende mennesker noget af betydning? Er den selv blevet præget af tidens selvbesindelsesproces?

Derom har vi fornylig fået et vægtigt og klart vidnesbyrd. Kort før sin død udarbejdede fhv. højskoleforstan-

der C. P. O. Christiansen, Frederiksborg højskole, på opfordring af Kristeligt Dagblad tre kronikker, hvori han fortalte om, hvordan han på Askov og Frederiksborg højskoler fra 1913 til 1951 oplevede det grundtvigske livssyn, det grundtvigske folkesyn og den dansk-nordiske ungdoms livsindstilling. Gennem disse kronikker får man et stærkt indtryk af, hvor afgørende mødet med grundtvigsk højskole- og menighedsliv blev for C. P. O. Christiansen, men samtidigt får man også en klar forståelse af, hvad det var for elementer, der tilsammen førte Christiansen frem til selv at kunne præge højskolens udvikling og vise nye veje for dens arbejde.

I dyb taknemlighed overfor C. P. O. Christiansen som lærer, højskolemand og menneske skal det her forsøges at lade nogle af de væsentligste træk fra de omtalte kronikker træde frem med den tilføjelse af hans egen indsats, som vi især nu føler trang til at mindes — uden at der dog bliver tale om en afrundet eller udtømmende vurdering.

*

Den største oplevelse fra de 38 år i Askov og Frederiksborg var *mødet med det grundtvigske livssyn*. Christiansen, der blev født 1887 i København, voksede op i et hjem, der både åndeligt og kristeligt var levende og stærkt. Faderen, den kendte fysiker, professor Christian Christiansen, sluttede sig til Vartovmenigheden og var at træffe hver søndag i Vartov, men moderens slægt havde dybe rødder i pietismen. Det ejendommelige er, at gudstjenesterne i Vartov ikke tilfredsstillede den unge Carl Peter. I sin første kronik fortæller Christiansen derom, at Vartov-forkyndelsen virkede for stiltfærdig; det centrale i den: dåbs- og nadverforkyndelsen, kunne ikke fange det følelsesbestemte, selvoptagne unge sind. Det kunne derimod Olfert Richard (i K. F. U. M.) og Skov-

gaard Petersen, og livet igennem følte Christiansen sig i gæld til Indre Mission for dens Kristus-grebethed, dens bibel-kærlighed og dens iver for hedningemissionen. Først i Askov og Frederiksborg åbnede det grundtvigske livssyns rigdom sig for ham. Her oplevede han, hvad det er for en underfuld kærlighed, der gives os i dåb og nadver. Her blev hele tilværelsen som ny for ham gennem troen på Guds skabermagt, som troesbekendelsen hver dag bekræftede for ham. »Det frigjorde mig for sygelig indadvendthed, for en individualistisk selvkredsen og for en krampagtig vilje til at ville »omskabe mig selv«. De nye oplevelser føjede sig organisk til de store kristne livsværdier, jeg havde mødt i pietismen, i Indre Mission. — Ud fra denne oplevelse kan jeg tale om den dobbelte velsignelse, der hviler over den danske menighed, den fra Christiansfeldt og Vilhelm Beck og den fra Grundtvig og Kold, og det er mit inderlige håb, at den grundtvigske og indremissionske retning i højere grad end før må finde sammen i en fælles front og i et frugtbart samarbejde både her i Kristeligt Dagblad og på de danske folkehøjskoler.«

Uden barndomshjemmet og Vartov havde nu nok dette møde med det grundtvigske livssyn ikke fået så stor en betydning, og i hvert fald er det sikkert, at det er hjemmet, der er forklaringen på, at den unge, højtbegavede historiker, der efter sin embedseksamen havde vejen åben til en strålende karriere ved universitetet, søgte til højskolen og et helt liv igennem følte det som et kald at være højskolelærer og ikke videnskabsmand. I Askov lærte han hurtigt at se *videnskabens begrænsning* — uden at forfalde til den fristelse at undervurdere eller ringeagte dens betydning. For her i Askov gik han ud og ind hos pastor Feilberg og Marius Kristensen; her var Jakob Appel forstander og den fremragende lærer i naturfag; og her hørte han om Poul la Cour, den berømte

videnskabsmand og elskede højskolelærer. Igennem dette forstod Christiansen, at omfattende viden og videnskabelig nøjagtighed udmærket kan og må forenes med personligt livssyn og tro hos højskolelæreren. Og derfor måtte han komme til at se tilbage på sin universitetstid med kritik. Han kan nok sige universitetet tak »for alt, hvad det gav mig af hjernetræning, af metodik og af kundskabsstof, ikke mindst af sprogkundskab,« men han ser klart den store begrænsning: »universitetets undervisning var strengt videnskabelig. Ingen antydning af et historiesyn. Alt gik ud på kildekritik, på udvikling af skarpsindighed og på en ret passiv tilegnelse af et uhyre huskestof« — en kritik, som desværre endnu er aktuel. Men det værste var det upersonlige, det formelle: »først som 25-årig (nemlig i Askov) skulle jeg møde den sønderjydske, den danske og den nordiske sag som noget, der kom mig ved, først da blev jeg personlig »engageret«, d. v. s. forpligtet overfor og medansvarlig i den historie, som jeg i seks latinskoleår og i seks universitetsår havde fået gennemgået på kryds og tværs som lærebogsstof og eksamenspensum.« I modsætning til dette gribes han af det store ved højskolelærerens opgave, og nu bliver han *historielærer* med liv og sjæl. Det er som historielærer, at han øver sin første store indsats indenfor højskolen, og denne indsats skyldes ikke blot, som det ofte er blevet påpeget, at han var den levende fortæller med sansen for de store sammenhæng i historiens gang og den geniale evne til at fæstne synspunkterne i tegninger og symboler. Men det vigtigste var foreningen af videnskab og personlig forpligtethed og inderlig kristentro. Ingen universitetsundervisning, jeg har kendt, overgik hans med hensyn til videnskabelig nøjagtighed og redelighed, og ingen anden end Grønbechs nåede hans i personlig medleven og forkyndelse. Men stillede han store krav til sig selv, så gjaldt det også overfor eleverne, navnlig når det var

vordende lærere, og på *lærerkursuset* i Askov udførte han i en årrække en stor gerning med at oplære nordiske ungdomslærere både videnskabeligt og åndeligt. Og herudfra er det ikke svært at forstå, at han kunde gribes af *Grundtvigs drøm* om et fællesnordisk universitet i Gøteborg, hvor der skulle undervises af videnskabsmænd, der skulle have den samme dobbelte opgave som højskolemanden: at forene videnskab og tro, blot her videnskab i langt mere dybtgående og omfattende grad.

Forpligtethed og medansvar — for sig selv og eleverne — det var et kernepunkt for Christiansen, men da man ikke kan være forpligtet eller ansvarlig ud i det blå, men kun overfor noget bestemt, bliver spørgsmålet, hvilke livsområder Christiansen selv blev forpligtet overfor. Her blev Askovs »horisont« og tidens store begivenheder afgørende.

»Askov højskole var grænseskolen; i Skibelund krat mødtes vi med *nordslesvigerne* under fremmedherredømmet, og her lød »Grænsens sang« stærkere end andre steder. — I sommeren 1914 besøgte jeg den gamle gråskæggede bondehøvding Skrumsager i Københoved. »Hvad mener I unge fra Københavns universitet om genforeningshåbet?« spurgte han. Jeg svarede, så skånsomt som jeg kunne, at Tysklands hær var verdens største og dets flåde den næststørste. En genforening regnede lærde jo ikke med. »Hvordan har I det da med Gud i himlen?« spurgte han så. Jeg svarede endnu mere undvigende, at der vel var nogen, der endnu regnede med ham. Da rejste han hovedet og sagde: »Tror I på Gud, må I også tro på genforeningen. Gud er retfærdighedens Gud!« Seks år efter vajede Dannebrog overalt i Nordslesvig, og Tysklands hær var knust, dets flåde lå på bunden af Scapa Flow — og en lille cand. mag. i historie fra København var sat på plads af de historieskabende kræfter i Europa — og i København, kræfter, han ikke havde forstået

det ringeste af.« Sådan blev Christiansen fanget ind af *Slesvigernes kamp*, og hans forståelse og indsats voksede med kampen — navne som H. P. Hanssen, Flensborg Avis, Peter Markussen og Jaruplund højskole viser, hvor han satte ind. Få har så varmt og ihærdigt kæmpet for at vinde Flensborg Avis forståelse og indpas, og få glædede sig så inderligt over indvielsen af Jaruplund som han. Ejendommeligt for hele hans holdning til den nationale sag var, at den helst skulle møde ham gennem mennesker, der gjorde en indsats, og at han måtte finde et tilknytningspunkt til sin tro. Her er også et udgangspunkt for, at han måtte komme til at interessere sig for Grundtvigs tanker om Gøteborgskolen, fordi livssynet, der skulle bære denne, netop skulle forene den danske, den nordiske og den kristne sag.

Men Askov var ikke blot »grænseskolen«, den var fra begyndelsen af en *nordisk præget* skole. Det kom af den første forstander Ludvig Schrøders hele indstilling og venskabsforhold til nordiske højskolemænd, og det kom af de mange nordiske elevers indvirkning. For til Askov kom de jo som elever rundt om fra hele Norden — ikke mindst de, der siden rejste hjem og blev banebrydere for deres eget folks åndelige og nationale vækkelse; man behøver bare at nævne nogle navn som Lars Eskeland fra Norge, Simon af Skarði fra Færøerne, Mikander fra Finland, Guðmundur Hjaltason fra Island, Holmström fra Sverige. Intet under, at Christiansen blev grebet af det nordiske, og helhjertet som han var, lod han det ikke blive ved interesseret medleven i Askov, men »det varede ikke længe, før jeg på cykle havde været Sverige og Norge rundt og for livet var fanget ind af naturens væld i disse store tyndt befolkede lande og af det norske folks største skikkelser, af Wergeland og Bjørnson blandt de gamle og af Lars Eskeland blandt de dalevende.« Jo, han var blevet personligt forpligtet overfor Norden, men som

han siden fremhævede det og også her i kronikken hentyder til det, skete der *en afklaring* for ham med hensyn til, hvordan kampen for et folkeligt Norden bedst kunne føres. Og det skete under mødet med *Jørgen Bukdahl* og hans kamp for at omsætte Grundtvigs nordiske syn til vor tids tankegang og behov og hans formulering af et *ny-nordisk* program: hvert nordisk folk må hjælpes til en sproglig, folkelig og politisk selvstændighed og frihed for derved at blive en stærk og varmhjertet forkæmper for menneskelig og folkelig frihed og samarbejde. I Norge, hvor Bukdahl satte tidligst og stærkest ind med dette syn, viste udviklingen, at der var realiteter og fremtid i synet, og inspireret heraf lagde Christiansen sammen med Arnfred, Holger Kjær og Poul Engberg arbejdet med lærerkursuset an efter disse linier og gjorde det til et direkte nordisk kursus. Og da han flyttede til Frederiksborg, gjorde han skolens arbejdsform og målsætning stærkt nynordisk. Men også udenfor højskolens arbejdsmark gik Christiansen djærvt og modigt ind for nynordiske synspunkter; vi husker hans appel til en folkelig-moralsk hensyntagen bag det juridiske krav i Grønlandssagen, kampen for det færøske flag og for de islandske håndskrifers tilbagegivelse. Under de store verdensbegivenheder voksede hans ansvarsfølelse og krav om *nordisk solidaritet* og sammenhold: »Den nordiske forbundsstat blev mit store mål under krigen, ligesom målet nu efter krigen er »det forenede Norden« som en region i »det forenede Europa«, når tiden dertil bliver moden.«

Jo mere Christiansen på Frederiksborg så sit nordiske arbejde udfolde sig og i praksis erfarede dets værdi, jo mere måtte det komme til at stå for ham, hvilken rolle *Nordens højskoler* kunne komme til at spille for de nordiske folks fremtid. Hvad om højskolerne Norden over arbejdede ikke blot for deres eget folks skyld,

men med en nordisk horisont og et mellemfolkeligt ansvar. Og hvor meget ville det da ikke betyde, om der skabtes et brændpunkt for et sådant syn, *en fællesnordisk skole* for en fællesnordisk indsats. Og her er da et nyt og et endnu mere afgørende udgangspunkt for, at Christiansen blev foregangsmanden for at tage Grundtvigs Gøteborg-tanke frem. Det var jo nok et universitet, som Grundtvig drømte om, men det afgørende ved den viden- skab, der skulle dyrkes der, var jo, at den skulle bæres af det samme livssyn, som højskolerne arbejder ud fra. En fællesnordisk bestræbelse for at afklare og uddybe dette syn ville da være det første og afgørende skridt på vejen. Det er baggrunden og målet for de såkaldte Gøteborg-kursus, som Christiansen fik tilrettelagt og gennemført sammen med »Venner af Grundtvigs Gøte- borg-tanke« rundt om i Nordens lande.

*

Den vigtigste forudsætning for denne sag, *Christian- sens hovedindsats i højskolesagen: kampen for Grundt- vigs Gøteborg-tanke*, det var, at selve det grundsyn, som det her drejer sig om, blev afklaret og uddybet for ham selv. Da han kom til Askov, mødte han straks det grundt- vigske livssyn, men det varede noget, inden det grundt- vigske folkesyn føjede sig til og ind i dette. Han skriver selv: »Men endnu var jeg ikke nået frem til det, der er den grundtvigske højskoles dyreste arv: *det folkelige og universelle livssyn*.« Om sin gerning forud for denne til- egnelse og afklaring taler han kritisk og dømmende: »I jubilæumsbogen om den danske folkehøjskole for 1944 tales der om Askovelevernes glæde over at lytte til læ- rernes kommentarer til de store nutidsbegivenheder, men også om deres skuffelse over ikke at se dem belyst »under evighedens synsvinkel«. Ja, sådan var det og er det altid for de bedste og mest vågne af vore unge. Men vi mag- tede ikke at gøre det i mellemkrigsstiden, fordi vi endnu

ikke havde oplevet, hvad Israels profeter, Grundtvig og Berdjajew, den russiske revolutionære og emigrant, havde oplevet, og ingen kan lægge en alen til sin vækst.«

Vi, der var hans elever i vinteren 1926—27 og sommeren 1927, vil vel sige det noget anderledes. Vi mindes, hvor kært det var ham at tale om Israel, Dante, Bernhard af Clairvaux, Michelangelo, H. P. Hanssen, Gustaf Vasa, Wilson og Versailles-freden. Vi mærkede også, at der bag ved lå en inderlig kristen tro. Men vi har forstået siden, at der manglede det samlende syn på forbindelsen mellem det nationale, det folkelige og det kristelige, som vi sidenhen mødte hos ham, da det var blevet hovedsagen for ham — i sær i forbindelse med Grundtvigs Gøteborg-tanke.

Den udvikling, der således fandt sted, blev efter hans eget sigende sat i gang af Aage Møller, Rønshoved, men vel også påvirket af samlivet med Askov-lærerne, deriblandt også Jørgen Bukdahl. Marxismens og Nazismens historiesyn måtte også ægge til modsigelse. Og da endelig verdenskrigen væltede sine tunge oplevelser og lidelser ind over os, gav læsningen af Israels profeter, af Grundtvigs verdenshistorie og af russeren Berdjajews tidskritik den afgørende forbindelse af gudstro og historiesyn. Hos Israel mødte han især skabelsen og forjættelsen; Gud skabte i begyndelsen hele verden og i den mennesket i sit billede, det er lyset over alt menneskeliv. Og forjættelsen var, at det skulle lykkes: skabt af Gud og til Gud, faldet ved djævelens magt, frelst ved Kristus. Men forjættelsen blev givet til et folk, udvalgt af Gud til en opgave i hans skabelsesorden. Og Israels historie viser, hvordan et folk snart løfter, snart svigter sin opgave, tugtet og vejledet af sine profeter. *Grundtvig* går videre med dette syn i sin verdenshistorie: det er ikke bare jødefolket, der er skabt og udvalgt af Gud, men det gælder alle folkeslagene, hver har de fået sit modersmål og sin

folkelige opgave. Til dette historiesyn knytter sig skole- og oplysningssyn, bedst udformet i skriftet »Om Nordens videnskabelige forening«. Den folkelige højskoles gerning er at vække og opdrage folket til at finde sig selv og sin opgave mellem de andre folk i Guds verdensplan. Men det samme mål må al sand livsoplysning have, altså også videnskaben. Og en nordisk indsats må gøres gennem et fællesnordisk universitet i Gøteborg. Endelig er der russeren *Berdjajew*, der får den betydning, at han i sin kritik af kulturudviklingen i vor tid peger på, at nutidsmenneskets krise er en troskrise, fordi vi har svigtet troen på Gud som »historiens herre«, og at nutidens opgave netop er at finde tilbage til en sådan tro.

I *Grundtvigs Gøteborg-tanke* forenes alle synspunkter i et helhedssyn, og ved at tage denne op fandt *Christiansen* ikke alene en sammenhæng i sit eget arbejde, men gav højskolebevægelsen nye perspektiver og opgaver, og dette blev hans anden og vigtigste indsats i den nordiske højskole.

I kredsen af »Venner af Grundtvigs Gøteborg-tanke« blev han *foregangsmanden*; han var igangsætter og kontaktmand, den utrættelige skribent og den skabende planlægger, den ildnende organisator og den umættelige kursusleder.

Men hvilke resultater nåede han?

Det vigtigste er, at det nu er klart, hvad målet er, og hvordan der skal arbejdes henimod det. Arbejdet gælder følgende tre punkter: Gøteborg-tanken — de årlige Gøteborg-kursus — den kommende Gøteborg-skole.

1) Gøteborg-tanken:

Hovedsagen er at frugtbar gøre det helhedssyn på sand oplysnings mål og indhold, som Grundtvig har udformet i skriftet: »Om Nordens videnskabelige Forening«, 1839.

2) Gøteborg-kursus:

Arbejdet for Gøteborg-tanken må i første omgang ske gennem årligt tilbagevendende kursus rundt i Norden, hvor tidens væsentligste problemer tages op og behandles i lyset af Gøteborg-tanken. Disse kursus må især tage sigte på lærere, præster og ledere indenfor ungdomsarbejde og oplysningsarbejde. Og der bør gives disse en videregående, videnskabeligt underbygget undervisning.

3) Gøteborg-skolen:

Når kursusarbejdet har skabt den fornødne tilslutning i alle nordiske lande, er tiden kommet til at rejse en fællesnordisk, udvidet højskole, hvor arbejdet kan uddybes og få et brændpunkt.

Med de to første punkter er der arbejdet så godt, at *sagen har slået rod i Norden*, omend det i Sverige endnu er ret svagt. Og det har vist sig, at man har følt, at Gøteborg-tanken giver fornyelse og udvidelse af højskolernes gerning og har en forsonende mission at opfylde, begge dele derved, at den søger at give de nationale folkelige kræfter et nordisk virkefelt og et europæisk-mellemfolkeligt ansvar.

*

C. P. O. Christiansen nåede at se dette arbejde udvikle sig og fæstne sig sådan, at han kunne dø i troen på, at det nok skulle *fortsættes og lykkes*. Og hans død blev på en ejendommelig måde som et symbol på hans gerning, et symbol, der på een gang minder om, hvad vi har at takke ham for, og minder om, hvad vi har at arbejde videre for. Ved det svenske højskolemøde på Ljungskilde højskole i nærheden af Gøteborg segnede Christiansen om og døde under billedet af Grundtvig efter at have bragt de svenske højskolefolk en hjertelig

tak for, at de havde budt ham velkommen til at være med i deres arbejde også nu, efter at han havde forladt Frederiksborg højskole. Og som en sidste hilsen og tak lød ind til hans bære »Dejlign er jorden«, denne kristne pilgrimssang, der er en af de få sange, som alle Nordens folk kender og bruger, og som vi derfor ved vore sammenkomster synger, hver på sit sprog, men med den samme længsel og tro. Et ejendommeligt gribende symbol på Gøteborg-tanker og på det, der var den rene og inderlige længsel i C. P. O. Christiansens liv og stræben.

Valdemar Nielsen.

Højskolen og det europæiske samarbejde.

Jeg vil i år fortælle lidt om et europæisk højskolemøde, jeg var til i Holland i april. Emnet var: »Hvad kan højskolen udrette i det europæiske samarbejde?« — og det er dog et emne, som ikke blot kommer højskolens folk ved, men også alle dem, der føler sig knyttet til højskolen og følger dens arbejde.

Der var ca. 40 deltagere, og de kom fra 11 nationer: Holland, Belgien, Tyskland, Schweiz, England, Frankrig, Norge, Sverige, Finland og Danmark, — og som den elvte var en mand fra Malakka dumpet ned i selskabet (dog ingen højskolemand), og han satte ekstra kulør på foretagendet både ved sin fremtoning, sit strålende humør og sin aktive medleven.

At det blev Holland og ikke de »gamle« højskolelande, der tog initiativet til dette møde, er i og for sig ganske naturligt. For det første er den hollandske højskole ung, knap en menneskealder gammel, dens folk hører endnu til pionérgenerationen. Også det hollandske temperament, deres håndfaste og driftige natur, betyder noget, der er skub i dem, der skal udrettes noget. I det hele taget er Holland jo ikke Danmark, selvom man meget hurtigt følte sig hjemme blandt hollænderne, — især deres humor bragte hurtigt bølgelængden i orden. Men deres historie er en anden, og den situation, deres højskole voksede frem af, en anden, og derfor stod den i starten følgelig overfor andre problemer end vores. Et

meget vigtigt træk i hollandsk højskolearbejde har således været bestræbelserne for at skabe en fællesfølelse på tværs af alle forskelligheder, sociale og religiøse, der jo har splittet det hollandske folk i en grad, som vi herhjemme ikke gør os nogen virkelig forestilling om. (Jeg henviser til Børge Haugstrups årsskriftartikel 1949 om den hollandske højskole).

Og i dag, hvor gennemsnitshollænderen i langt højere grad end gennemsnitsskandinaven føler en nærmere tilknytning mellem de vesteuropæiske lande som en nødvendighed, ligger det lige for, at den hollandske højskole appellerer til en fællesskabsfølelse tværs over grænserne og sætter alle sejl til, for at de politiske bestræbelser i Strassbourg kan underbygges af en folkelig bevægelse. Mens vi her i Norden ligger noget i udkanten af de mest brændende europæiske problemer, og mange derfor synes, at vi har råd til at forholde os afventende, føler hollænderne, at det haster. Og det skal ikke skjules, at de nu og da under mødet gav udtryk for en vis utålmodighed over de skandinaviske landes tilbageholdenhed. En af dem sagde temmelig rent ud, at de danske højskolefolk i det uendelige besindede sig paa egne nationale og nordiske forudsætninger, men ikke rigtig nåede frem til det europæiske, eller i hvert fald de praktiske følger deraf. Hollænderne talte nemlig nok så meget om rent praktiske forholdsregler som om historiske og kulturelle forudsætninger, og det kunne jo nok bringe en dansk højskolelærer til at spørge sig selv, om man i Holland nu også rigtigt havde nemmet det egentlige i Grundtvigs højskoletanke. Er der ikke grund til at råbe vagt i gevær over for europæiske samlingsbestrebelse, hvis man ikke først har en solid rodforbindelse i orden i de forskellige landes folkelige egenart? For vesteuropæisk kultur er jo nok rundet af samme rod, men for hvor mange almindelige mennesker er det en virkelighed, sådan, at vi ganske uvil-

kårligt føler et fællesskab med de øvrige vesteuropæiske lande? Er det ikke snarere sådan, at der gennem århundreders krige er vokset et dybt modsætningsforhold op mellem nogle af Europas lande, — en følelse netop af *kulturforskellighed*, som ikke uden videre kan overvindes af nogle få idealistiske menneskers gode vilje? Og endnu mindre udslettes sådanne dybtgående forskelligheder ved, at man af skræk for en kommende katastrofe skynder sig at klumpe sig sammen og hjælpe til med at udslette grænserne mere eller mindre og i huj og hast sætte de små landes suverænitet på spil. Er den danske højskoles opgave ikke — nu som før — først og fremmest at vække og opbygge *rodfæstetheden* i vort eget folk, dets forudsætninger og opgaver?

Jeg synes imidlertid ikke, at de forslag til retningslinier for fremtidigt arbejde, der kom frem på mødet her, behøver at afspore højskolen en hårsbred fra denne hovedopgave, for mig at se var det tværtimod en naturlig udvidelse af den.

Vi fik en stærk fornemmelse af, at hollænderne i høj grad har respekt for historiske og kulturelle forudsætninger, men at de såvist også har respekt for forskellige påtrængende kendsgerninger om Europas situation i dag, og at de ønsker at sætte ind i denne situation *nu*.

Hvad var det så, man vilde have højskolefolkene med på ved dette kursus, og hvad kom der ud af det?

Noget referat af mødets 12 foredrag med påfølgende diskussioner kan det ikke blive til her. Men jeg vil kort antyde indholdet af nogle af dem, for selvom det bliver en noget tør opremsning, kan det dog altid give en idé om, hvad det var for tanker, der var fremme. Slagplanen samlede sig om 4 punkter: 1) europæisk samarbejde i det hele taget, 2) europæisk samarbejde om ungdomsopdragelsen, 3) højskolens muligheder på dette felt og 4) forsøg på at finde frem til aftaler om praktisk samarbejde.

Foredragene om det første punkt: europæisk samarbejde i det hele taget, var en grundig orientering om den politiske baggrund for mødet, holdt af folk, som må anses for specialister på dette område. En hollænder talte om »Grundlaget for og formålet med europæisk samarbejde«. En tysker gjorde rede for Tysklands stilling til dette samarbejde og nævnte tyskerne som det folk, der har den dybeste nødvendighed for forståelse af europæisk samarbejde, men mente også, at netop fordi den tyske ungdom har gennemlevet følgerne af den enorme nationale fejltagelse, er den nu mere end nogensinde indstillet på internationale perspektiver. — Fritz Wartenweiler fra Schweiz (sikkert en gammel kending for en del Vallekilde-elever) holdt et meget levende og personligt præget foredrag om de små folk og europæisk samarbejde. En hollandsk højskoleforstander fortalte de udenlandske gæster om Holland og gav en meget instruktiv skildring af Hollands stilling i verden efter denne krig og tabet af Indonesien.

Omkring det andet punkt: europæisk samarbejde om ungdomsopdragelsen, samlede sig 3 foredrag. Et af dem blev holdt af en engelsk professor, som bl. a. fortalte om de universitetskursus for uakademisk ungdom, der i de senere år mere og mere har vundet terræn og har gjort Englands universiteter til tjenere for *hele* folket. Han nævnte også, hvordan der i England, dels på grund af den mere isolerede beliggenhed, dels som følge af træthed efter krigen, ikke var den samme oplagthed overfor europæisk samarbejde som i Holland, men han håbede, at den udstrakte udveksling med andre lande, både af lærere og studerende, som foretoges med statsstøtte, vilde fremme samhørighedsfølelsen med det øvrige Europa.

Så blev det en fransk deltagers tur til at fortælle om de erfaringer, han havde gjort gennem en særlig form for studierejser med unge franske landmænd. Hver som-

mer i de senere år var en sådan flok med ham som leder rejst enten til Holland eller et af de skandinaviske lande. Formålet var ikke bare at studere de andre landes landbrug, men gennem et kortere kursus på en af de pågældende landes højskoler samlede de oplysninger om landets politiske, sociale og kulturelle forhold. Desuden blev de en kort tid indlogeret i privathjem for at komme i berøring med den daglige livsform i landet. (Det kursus, som Henry Hansen arrangerede i april på Vallekilde for unge tyske landmænd, ligger omtrent på samme linie). Disse studierejser er indtil videre Frankrigs eneste forbindelse med folkehøjskolen, men der er ingen tvivl om, at det har stimuleret interessen, ikke bare for det andet land, men for denne særlige skoleform, selvom deres kendskab til den egentlige kerne i den nordiske folkehøjskole i første omgang naturligvis ikke bliver særlig dybtgående. Men denne måde at holde »højskole« på kan give højskolelandene et fingerpeg om, hvor de i dag kan sætte ind i et mellemfolkeligt arbejde.

Og hermed kom vi i gang med drøftelserne af sidste del af programmet: forsøg på at finde frem til praktisk samarbejde. Det blev slået fast, hvor nødvendigt det er, at højskolerne er med i opbygningen og forsvaret af europæiske kulturværdier, og at grundlaget for alt europæisk samarbejde er af åndelig, kulturel art. Hvad kan så den enkelte højskole gøre? For det første noget, som jeg tror finder sted på de fleste nordiske højskoler: gennem undervisningen at skabe en bevidsthed om Europas livsgrundlag og kulturelle arv og understrege det karakteristiske i europæisk menneskesyn i dets særlige udformning af forholdet mellem individets frihed og social retfærdighed. Men *desuden* kan højskolen give oplysning om de øjeblikkelige vanskeligheder og om de europæiske samarbejdsbestræbelser, der finder sted i øjeblikket (f. ex. Europa-råd, O. E. E. C., Schumann-plan o. s. v.): Vigtigt

er det, at der her kaldes på en positiv indstilling til dette arbejde, — at der lægges vægt på, at hver europæer her tager sit ansvar op.

Samarbejdet mellem højskolerne i de forskellige lande kan ske ved udveksling af lærere og elever, sådan som vi jo kender det indenfor de nordiske højskoler. Men der blev foreslået, at der desuden oprettedes en slags europæisk højskoleråd med en repræsentant fra hvert af de europæiske højskolelande, og dette råd skulde arbejde i tilknytning til Europa-rådet i Strassbourg. — Endvidere skulde der fortsættes med europæiske højskolemøder, men kun, når der var særlige emner på tapetet. Og har to europæiske lande særlige vanskelige spørgsmål at klare indbyrdes, så kunde netop møder mellem de pågældende landes højskolefolk være af værdi. Jeg kan nævne, at der er planlagt et møde ved Lübeck i april 1952, hvor danske og tyske højskolefolk skulde gennemarbejde den historiske baggrund for grænsespørgsmålet. Ligeledes er ca. 15 danske unge indbudt til at drøfte samme spørgsmål med tyske unge på højskolen i Rendsburg i januar.

Det åndelige udbytte, inspirationen af samværet, alt dette, som vi også kender fra de danske og nordiske højskolestævner, lader sig jo ikke stille op på lignende måde i punkter. Men det føltes som noget frisk og velgørende i tilgift at møde et fast og praktisk greb om tingene, en virksomhed, der også er udadvendt, og som ønsker klare og faste retningslinier for dagens gerning i et Europa, der — som det blev udtrykt — står med ryggen mod muren, og som både har hårdt brug for at besinde sig på sine forudsætninger og for rent praktisk at arbejde sig igennem de problemer, det i dag er indfildret i.

Inga Nielsen.

Tværs over grænser og skel.

Dag for dag bliver det sværere at vedkende sig som menneske. Spændingen mellem stormagterne tvinger os til frivilligt eller mod vor vilje at foretage handlinger, som egentlig er imod vor opfattelse af, hvad der er ret og menneskeværdigt. Vi tvinges ind i kolde militærstrategiske tankebaner, tvinges til at nedfryse al naturlig medmenneskelig følelse. At diktaturstater glider ind i de demokratiske landes samarbejde, at størstedelen af jordens befolkning lever på og under hungergrænsen, at fortvivlede forældre i Korea dræber deres egne børn for at skåne dem for krigens vanvid, alt det tager vi blot til os som nøgterne kendsgerninger. Vi erkender måske, vi bærer vores del af ansvaret derfor, men vi skubber ansvaret til side og trøster os med, at nødvendigheden fordrer det af os. Uden videre slutter vi, at det, vi almindelige mennesker formår, i alle tilfælde er frugtesløst.

Jeg tror ikke, vi har lov at slutte sådan ud fra det, som sker. Lader vi os påvirke af begivenhedernes tilsyneladende ubønhørlighed til passivitet og negativitet, da har vi givet os selv dødsstødet. Gennem tiderne har det altid været menneskers lod at kæmpe mod vanskeligheder og modgang, der ofte syntes uovervindelig. Hvor man lod sig gribe af følelsen af afmagt og lod tingene skøtte sig selv, bukkede mennesker og kulturer altid under. Hvor man derimod tog vanskelighederne som udfordringer og ikke som nådeløs skæbne, var der altid nye udveje.

Den forrykte verden, vi står med i dag, må vi tage som en udfordring til os. De håbløse problemer, vi daglig stilles overfor, er de betingelser, der nu engang er givet os, og dem har vi at gå i gang med, enten det så kan nytte eller ej. Der er så meget, som står på spil for os alle, at ingen udveje må lades uforsøgte, og selv om vor indsats intet nytter, må vi alligevel yde den for at råde bod på blot en lille del af skammen ved at være menneske.

Det var ud fra tanker som disse, vi i dagene fra 19.—29. april gennemførte et kursus i Vallekilde for unge tyske landmænd. For få år siden lå Danmark under for tysk besættelse og terror, men netop derfor var det mit ønske at skabe et møde mellem danske og tyske som en prøve på, om det er muligt at bringe mennesker og folk nærmere til hinanden trods alt det, som skiller, og at finde ind til en fælles menneskelighed, som kan føre os gennem tidens desperate magtkamp, uden at vi forringes alt for meget af det, vi er med i.

I kursus, der støttedes økonomisk af organisationen Mellempøkeligt Samvirke, deltog 5 unge piger og 5 unge mænd, 5 fra Württemberg, 4 fra Hessen og 1 fra Holsten. Alle var de ledere i landboudomsarbejde i deres hjemegn. Deltagerne fra Württemberg var kammerater til vor dygtige elev fra forrige vinter, Georg Gallus. De fire fra Hessen har sidste vinter været elever på Hessische Landvolkshochschule, en højskole, der arbejder på linie med vore højskoler.

Deltagerne blev indkvarteret på gårde i Vallekilde og nærmeste omegn. Her fik de kosten, og værterne sørgede for, at hver af tyskerne fik en smule lomme penge. Hensigten med denne indkvarteringsform var ikke blot at give tyskerne mulighed for at sætte sig ind i danske landbrugsforhold. Vi ønskede ikke, at det faglige skulle betones mest, men indså, at hvis vi skulle opnå den tillid til

hinanden, som er nødvendig, når alvorlige menneskelige og mellemfolkelige problemer skal drøftes, da må vi mødes, hvor vi ved, vi har fælles interesser, i det faglige.

Kun de færreste af landmændene kunne en smule tysk, men trods sprogvanskeligheder kom gæster og værter snart på fortrolig fod, takket være arbejdet på gård og i mark. Fælles arbejde på praktiske opgaver afslører som regel langt bedre, hvem og hvordan mennesker er, end mange og lange samtaler.

Det var på forhånd aftalt, at gæsterne skulle opleve jævnt hverdagsliv på en dansk gård, for at de ikke skulle rejse hjem med et falsk indtryk af vore vilkår og vor væremåde i det daglige. Så vidt jeg kan skønne, var det billede, de unge tyskere fik af et dansk sogn og dets mennesker, så alsidigt og ægte, som det kan blive på ti korte dage. At kende hinandens forudsætninger og kår er ikke mindst nødvendigt, når man vil søge at nå til en forståelse mellem folkene.

Hver eftermiddag og aften samledes vi, de unge tyskere, lærerne og de landmænd, som kunne frigøre sig fra travlheden i marken, til foredrag eller samtaler på højskolen, til udflugter o. a. Programmet forestod Valdemar Nielsen og jeg. Vi havde bestræbt os på at udforme det sådan, at tyskerne fik et grundigt indblik i det hos os, der måske kunne få betydning også for dem, og at vi kunne få en orientering om de problemer i Tyskland, der trænger mest på.

Naturligvis drøftedes landbrugsforhold her og i Tyskland, og vi aflagde besøg på brug af forskellig størrelse og med forskellige driftsformer. Pudsigt var det at se, hvor imponerede tyskerne var over vore køer. Omhyggeligt blev hver eneste kos årsudbytte og fedtprocent noteret ned. Vi søgte at gøre rede for den udvikling, der har givet vort landbrug dets præg, og understregede den betydning, andelsbevægelsen har haft. For at give gæsterne

et indtryk af, hvor meget der kan nås på andelsbasis, besøgte vi brugsforeningen, mejeriet, fryseriet og andelsfrugtcentralen i Svinninge. En af de sidste dage under kursus sammenfattedes indtrykkene af dansk andelsbevægelse ved et besøg i F. D. B. i København, som optog tyskerne meget stærkt.

Fra landbrugsforhold og andelsbevægelse var det naturligt at vende sig mod den danske folkehøjskole, dens idé og betydning. Højskoleforstander Erik B. Nissen gjorde her på en god måde rede for højskoletanken og Grundtvigs indflydelse i Danmark. Interessant var det for os at høre om, hvorledes man i Tyskland efterhånden ikke så få steder har fået oprettet højskoler, der arbejder på linie med vore, men har umådelige vanskeligheder at kæmpe imod, dels fordi de er pionerskoler, dels fordi den økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation er så fortvivlet. På de skoler, vore unge tyskere kendte til, og som bondeforeningerne står bag, søger man især at give den tyske bondestand bevidsthed om dens særlige opgave som ligeberettiget led i det tyske samfund. En folkelig og politisk rejsning i bondestanden som den, der fandt sted her i landet i sidste halvdel af forrige århundrede, har Tyskland aldrig oplevet. Først nu er bevidstheden om den enkeltes og den enkelte gruppes ansvar og forpligtelser i samfundet ved at arbejde sig frem hos de unge, som søger disse skoler.

Af tyskerne blev vi orienteret om ungdommens problemer i Tyskland, især landbougdommens. Gennem de personlige beretninger fik vi en langt dybere forståelse af tysk ungdoms situation og forholdene i landet i det hele taget, end vi ville have kunnet få på anden måde. En af pigerne holdt således et foredrag om flygtningeproblemerne, som vi ved alt for lidt om. Hvad vi der fik at høre, var så deprimerende og så anklagende, at vi ikke

kunne andet end føle, at flygtningespørgsmålet også kommer os ved i allerhøjeste grad.

Efter at have fået et vist kendskab til hinandens forhold og tankegang, gik vi i lag med de spørgsmål, der naturligt er fælles for os. I en række samtaler drøftede vi forståelse ud over grænserne, Europa mellem øst og vest, grænselandsproblemer og kristendommen og den kristnes forpligtelser overfor sine medmennesker.

I den sidstnævnte samtale var Gelting-Hansen os en god hjælp. Jeg tror, vi her kom hinanden nærmest og stærkest havde følelsen af, at der virkelig er et fællesskab imellem os. Det var, som tyskerne havde en evne til straks at finde ind til noget væsentligt. Måske er det krigens og den efterfølgende tids stærke indtryk, som har bevirket, at religiøse spørgsmål trænger sig mere på hos dem, end hos vore unge i almindelighed.

I drøftelsen af grænseproblemerne kom modsætningerne frem. De fleste af tyskerne anede intet om, at der overhovedet er et grænseproblem, men den holstenske deltager talte ivrigt for slesvig-holstenismen. Hun og pastor Petersen, Vig, førte en heftig diskussion, hvori hun kom med mange efter vort skøn ganske falske påstande. Desværre fik de andre tyskere det indtryk, at pastor Petersen talte udfra et ubevidst had til Tyskland, hvad der var helt forkert. Pastor Petersen, der er sønderjyde, er en yderst tolerant mand, men han lægger ikke skjul på sine meninger. Indtrykket havde imidlertid fæstnet sig, og jeg tror ikke, det bortvejredes, selv om vi tog emnet op også om aftenen efter at have drøftet det en hel eftermiddag.

I de dage, der fulgte, blev tyskerne dog klare over, at danskerne ikke går ind for mellemfolkeligt samarbejde blot i den hensigt at få Sydslesvig til Danmark. De forstod imidlertid ikke, at vi lagde så megen vægt på et så ubetydeligt spørgsmål, når vi dog ved, at russerne på få

timer kan være langt inde i Vesteuropa. Det er en forståelig tankegang, når man ved, at Tyskland i dag er spaltet mellem øst og vest, omend det ud fra vor opfattelse er forkert at skubbe de mindre omfattende problemer til side.

Ofte mærkede vi hos tyskerne en tilbøjelighed til at skubbe alt ansvar fra sig og krybe ind i passivitetens surmulekrog. Deres holdning var skarp mod kommunismen, men også mod amerikanerne var der megen bitterhed. For at retfærdiggøre sig selv overfor fortiden, som de ikke brød sig om at mindes, skød de nu ofte al skyld på amerikanerne. En farlig indstilling, selv om man oftest måtte give dem ret i deres kritik af amerikansk politik.

Europa-tanken var tyskerne alle levende optaget af. Et forenet Europa stod for dem som den eneste udvej til at redde dem selv og hele den vesteuropæiske kulturverden. Vor mere skeptiske indstilling, skønt vi i princippet delte deres standpunkt, havde de vanskeligt ved at fatte. Vi hængte os for meget i bagateller og i fortidens begivenheder. Ville man et forenet Europa, måtte man slå en streg over alt uvæsentligt. Det var for meget, som stod på spil, om det ikke skete.

Da vi den sidste dag søgte at gøre status, var vi dog enige om, at hvis vi ikke kan samarbejde om at løse de mange indre problemer i Vesteuropa, da kan vi aldrig gøre os håb om at yde en reel modstand mod truslen fra øst. Et fællesskab, skabt af frygt alene, er intet værn. Kun et sundt økonomisk, socialt og folkeligt samfund, skabt på grundlag af en fælles kultur og idéverden, kan danne en magtfaktor, der kan være bolværk mod stalinismen.

Kursus havde bestyrket os i troen på, trods alle modsætninger, at Europa endnu har kulturværdier, som kan holde stand mod både østlig umenneskelighed og vestlig goldhed, hvis vel at mærke Europa når frem til en selv-

besindelse. Vi må være klare over, at vi har ansvaret for, om det vil ske. Derfor har vi alle, den danske højskole ikke mindst, en forpligtelse til at knytte bestandig fastere forbindelser ud over grænserne, og jeg vil tilføje, først og fremmest med Tyskland. Det falder os naturligt svært, men de fremtidige forhold i vort naboland er af så afgørende betydning for vor egen og hele Europas fremtid, at de ikke kan være os ligegyldige. Vi bør og må støtte og hjælpe de forholdsvis få unge tyskere, der vil noget og arbejder på en fri og folkelig linie. De har enorme vanskeligheder at kæmpe imod og har al den opmuntring behov, vi kan yde dem. Vi selv har også særdeles godt af at møde tyskere, der ikke er følelseløse robotter, men tænkende og levende mennesker. Det kan være sundt at møde problemerne direkte gennem dem. Der står mere på spil, end vi tror her hos os, hvor vi stadig kan hygge os i smug.

Lad mig til slut nævne, at vi her sidst i september, hvor dette skrives, drager af sted, 17 tidligere Vallekildeelever, på et ti-dages besøg på den tidligere nævnte Hessische Landvolkshochschule. Her skal vi sammen med en flok tysk landbougdom deltage i et kursus af lignende art som det, vi havde i Vallekilde. Arbejdet må føres videre, og nye folk skulle gerne drages ind i det. Kun hvis vi almindelige, jævne mennesker lærer hinanden at kende, får fælles oplevelser og erfaringer og får talt ud med hinanden, skabes det åndelige grundlag, som er nødvendigt, hvis talen om et Europa skal blive andet end mundsvejr. Det er endnu muligt for den enkelte trods tidens brutalitet at holde en smule menneskelighed i live tværs over grænser og skel. Den mulighed må udnyttes til det yderste.

Henry Hansen.

Tale til unge.

Elevmødet 1950

Af mindeindskrifterne i gymnastiksalen vil vi kunne se, at 1. november 1890 holdtes Vallekilde højskoles 25 års jubilæum, og ved den lejlighed dannedes vor elevforening. Denne er altså i år 60 år gammel.

Videre i rækken af mindeindskrifter læser vi, at 25. september 1915 holdtes skolens 50 års jubilæum. Uskrevet, men godt kendt af mange af os skal nævnes, at ved elevmødet i 1940 holdt vi Vallekilde højskoles 75 års jubilæum. En af skolens gamle elever, daværende undervisningsminister Jørgen Jørgensen, holdt hovedtalen. Under indtryk af krigen og vort fædrelands besættelse af en fjendtlig magt holdt vi en alvorlig og værdig mindefest.

Siden da er vor skole blevet 10 år ældre. Vallekilde højskole er nu 85 år gammel. 169 elevhold har færdedes her, ca. 25.000 kvinder og mænd blev elever af denne skole, de kom fra alle landets egne, en stor flok kom fra de andre nordiske lande, fra det lille færøske folk endog over 200, fra andre lande uden for Norden kom der enkelte, som tilsammen også danner en flok.

85 år er intet jubilæumsår, og der skal ikke her holdes jubilæumstale. Under en jubilæumstale er det naturligt at se tilbage, jeg ønsker mere at se fremad. Der kan dog nok være mening i at tænke på vort arbejde. For 10 år siden, ved 75 års festen, talte jeg om Vallekilde

højskole med dens lange historie som baggrund. I dag opfordrer jeg til, at vi tænker på vort fælles arbejde, dets vilkår og muligheder fremefter.

Vi holdt både 50 års og 75 års jubilæum, medens verden var i krig. Ved begge lejligheder var den magt, som umiddelbart truede Danmark og en fri folkeoplysning, på sin militære tophøjde, mest sidste gang. I løbet af få uger blev 5 små lande, deriblandt Danmark, besat af angriberen, i næste korte runde blev det før så mægtige Frankrig slået til jorden. Hvad der aldrig lykkedes for kejser Wilhelms Tyskland fra 1914—18, det lykkedes for Hitlers pansertropper: de brød frem til kanalkysten. Mens Mussolinis Italien sluttede sig til angriberen, og Rusland kappedes med voldsmanden om at dele byttet, stod England alene i den aktive modstand.

I 1915, under 50 års jubilæet, tænkte man navnlig på vore sønderjydske landsmænds bitre og ufrivillige deltagelse i krigen. I 1940 dannede hele vort fædrelands besættelse af fremmed magt baggrund for 75 års festen.

Men trods den mørke baggrund blev der talt forhåbningsfuldt både i 1915 og 1940. Nu i 1950 er der i alt fald en slags fred i vor verdensdel, men de mange skuffelser, vi har lidt efter 1945, den kolde krig, som alle lande drages ind i, og den stadige ængstelse for en ny verdensbrand — alt det volder, at vi bliver lavmælte eller endog skeptiske, hvor vi før talte højt og tillidsfuldt. Det var mange højskolemænds og højskoleelevers længsel, at verdensfreden skulle komme med virkelig frihed og tryghed. Vi fortryder ikke vort arbejde, vi skammer os ikke over vore håb og længsler. Vi er fremdeles i vor samvittighed bundet til at arbejde for virkelig fred og frihed. Men opgaven var mere uoverkommelig, end vi troede, vejen frem langt længere, end vi så.

Krigen blev vort slægtleds store prøvelse. Den virkede afslørende. Den viste, at civilisation og kultur var

et såre tyndt lag om mennesket. Der skulle ikke skræbes ret dybt, før vilddyret viste sig. Den moralske styrke, den menneskelige holdning har ikke kunnet svare til den tekniske udvikling.

Under sådanne forhold fristes mange til mismod og skepsis. Hvad kan det nytte? Lad os hellere tage del i det almindelige kapløb om så mange penge som muligt og så mange fornøjelser som muligt. Den frie folkeoplysnings sag bliver under disse kår vanskelig, dens fjender er overvældende stærke. Vi hører da også nu om store vanskeligheder, om mødetræthed, om manglende tilslutning til gymnastikken, om studiekredse, der opløses, og om højskoler, der kæmper for livet.

Alligevel er der nogle kvinder og mænd, der tror godt om menneskelivet, tror, at mennesket er bestemt til noget helt andet end vilddyrets skæbne, tror, at menneskehjertet ikke kan tilfredsstilles ved nydelser og forlystelser.

Når vi, der har det sådan, skal prøve at finde vej frem under højskolens tag, så er det mit indtryk, at lærere og elever står på mere lige fod end tidligere, det falder måske naturligere at mødes i en samtale end høre på et foredrag. Det skal ikke forstås bogstaveligt. Jeg tror ikke, jeg bedrager mig selv eller går mod virkeligheden, når jeg siger, at 1949 og 1950 højskoleelever har lyttet så godt som nogensinde derinde i foredragssalen. Men vejlederen er blevet mindre autoritativ end tidligere. De fleste højskolemænd vil i dag være mere varsomme med hensyn til at afstikke sømærkerne for den videre sejlads.

Det hører sammen med, at de fleste voksne unge er forbeholdne, når de møder for sikre anvisninger for løbet, der skal følges. Vor slægt har set så mange falske profeter, så mange dårlige førere, at mange er blevet skeptiske. En af vore unge digtere taler på fleres vegne, når han siger: »I døve skippere, I blinde styrmænd.«

Det er en hård anklage mod dem, der vil lede og styre. Det er en alvorlig advarsel til alle os, der er lærere for ungdom. Gid det dog aldrig af vore elever måtte siges: »I døve skippere, I blinde styrmænd.«

To af vore yngste højskoleforstandere — yngste, ikke af år, men af stilling — Hal Koch og Johs. Novrup har begge givet udtryk for deres skolers, d. v. s. læreres og elevs fælles alvorlige stræben efter at finde vejen dag for dag. Da Thomas Bredsdorff 1907 åbnede sin højskole i Roskilde, holdt han en klar og fast programtale. Da Hans Lund 1926 trådte til som forstander i Rødning, holdt han under ængstelse og en vis uvilje sin programtale. Hal Koch og Johs. Novrup holder ingen programtaler. De er varsomme med at bestemme målet i faste ordvalg, de er endnu varsommere med at afmærke en bestemt vej, som skal følges. Vi, der har været i seletøjet længe, deler deres ængstelse. Det er derfor jeg siger, at situationen opfordrer mere til samtale end til autoritative foredrag. Det kan volde meget store praktiske vanskeligheder at føre denne samtale igennem på en stor skole. Også af den grund skulle den mindre skole i vore dage have sin særlige berettigelse. Men den store skole vil efter min opfattelse ikke kunne løse sin opgave i de kommende år, hvis vi ikke kan føre denne samtale. Det vil bl. a. sige, at vi højskolelærere må blive dygtigere til at lytte. Højskolelærere er som regel særdeles dygtige talere, men dårlige tilhørere og derfor også tit dårlige spørger.

Vi har i vore kredse talt meget om den personlige skole. Men det var den personlige skole set eensidigt fra forstanderens og lærerens side. Han skulle præge skolen og eleverne. Var han stærk nok og sikker nok, blev resultatet ofte, at eleverne blev små aftryk af forstanderen eller læreren. Men ofte blev der her øvet åndelig vold mod de unge. Man havde liden respekt for hver enkelts personlighed og ringe forståelse for den enkelte unges

ret til at forme sit liv efter eget behov. Nogle højskolelærere dyrkede med fanatisme deres personlighed. Resultatet blev en utrolig dogmatisme hos dem selv og deres proselytter. Man kan blandt grundtvigianere finde de mest afstumpede, ufrisindede og dømmende mennesker, der findes i Danmark. Hvis de selv er glade, så mærker andre ikke noget til glæden og ser da aldrig en udstrakt hjælpende hånd. De finder det selvfølgelig, at det er her, hos dem selv, det foregår. De er ubehageligt berørt, om livet blomstrer uden for deres enemærker. I Lukas-evangeliet fortælles, at Johannes surmulende kom til Jesus og fortalte: Vi så een gøre store gerninger i dit navn, men vi forbød ham at gøre det, for han hører jo ikke os til. Jesus svarede: Lad være med de dumme forbud. Den, der gør livets tjeneste, er hos mig.

Vi lever alt for meget i båse. Hvis vi endelig mødes i en stue, tager vi båsene med. Derfor kan det pinagtige opleves, at vi kan sidde på bæk sammen, men hver er som i enecelle, afspærret fra de andre ved det sæt færdige, ufejlbarlige meninger, som kun udstråler kulde.

Misforstå mig ikke: jeg ønsker ikke et sløret tussmørke, hvori alle katte synes grå. Jeg ønsker klart sollys over levende hegn med mange åbninger i, der tillader flittige, gensidige besøg.

Vi må blive dygtigere til at lytte, lytte til medarbejdere og lytte til de unge. Jeg hørte for nylig en yngre mand sige ved en privat familiefest: det er meget svært at være ung nu. Han tilføjede forstandigt: det har unge måske til enhver tid fundet. Og det er jo rigtigt. Vi har i vor læsebog en udmærket afhandling af Ludvig Schrøder. Schrøder citerer her berømte mænds udtalelser om deres ungdomstid. Han nævner således J. P. Münsters ord: det er den tid, da vi ville så meget, men formår så lidt da størstedelen af tiden går hen i ønsker og savn. Han nævner videre Søren Kierkegårds ord om ung-

domstiden som den tid, da man søger at finde den jordbund, hvor man egentlig hører hjemme. Schrøder nævner endelig efter N. M. Petersen, at ungdomstiden er den tid, »i hvilken sjælen leder efter sin bestemmelse, de år, skønt de for verden synes tabte, grunden bliver lagt til hele livets indre attrå og sysler.«

Og Schrøder sammenfatter disse mænds erfaringer om ungdomstiden således: At lede efter sig selv, at søge den jordbund, hvor man egentlig hører hjemme, at lede efter sin bestemmelse — det er forskellige udtryk for den higen i et ungt menneskes sjæl, som ofte går sammen med dyb smerte, med en stærk følelse af at være ulykkelig.

Enhver tid har kunnet fortælle om unge, som fandt livet frydefuldt, men også om unge, som kendte til stor uro og dyb smerte, fordi der skal findes klarhed i livets mest personlige forhold. Men jeg forstår alligevel godt, om den yngre mand, jeg tænkte på før, finder det særlig svært for unge nu. En af vore gamle elever, som for nylig har aftjent sin værnepligt ved livgarden og nu har fortsat sin uddannelse på seminariet, skrev for nylig til mig: det er en underlig verden, man uddanner sig til lærer, men ved ikke, hvornår man atter skal trække i uniform og se det hele slået i stykker for os. Verdenssituationen skaber ikke alene spænding, men også stor personlig usikkerhed og mismod. Og selv om vort eget folk skulle bevare freden og friheden, så er vi ikke så afstumpede i vore følelser, at vi ikke med smerte tænker på, hvordan tvang og tortur og deportationer hjemsøger mennesker, der har samme ret til freden og friheden som vi.

Bortset fra spørgsmålet krig eller fred så skaber det sociale problem en krise for mange unge. Skønt I tjener en meget stor løn, så har det aldrig været så svært for landbrugets unge at få egen selvstændig bedrift eller for byernes unge at få egen, anstændig bolig.

Der er talt og sunget mange strålende ord for de unge. I denne skoles egne sange blev de unge opfordret til at jage efter livets kranse, eller de fik at vide, at det »til eder står«, om det skal blive skumring eller gry. Mindre digtere og navnlig mindre sande digtere end Hostrup lovede endog de unge, at deres liv skulle forme sig som et strålende yndefuldt digt.

Nu vil jeg nødigst af alt være lyseslukker. Og skam skulle jeg have, om jeg ikke kunne glæde mig over al den godhed og skønhed, som jeg så at sige daglig møder. Men jeg synes, det er blevet vanskeligere at tale stærke ord, der skal stå ved deres egen menneskeværd, og jeg forstår, om unge, efter alt hvad de har set, får mistillid til store ord. Erik Knudsen siger i et digt: »Præstekonger, vis mig jeres hænder.« I præster og højskolemænd, I politikere og organisationstalere — vis mig jeres hænders gerninger.

Når jeg har levet med disse tanker, har jeg spurgt mig selv: Er der ikke i højskolens budskab noget, der står aldeles fast trods alle skuffelser? Jo, jeg tror det. Vi kan ikke leve med de alvorligste af tidens unge uden at tale igennem med dem tidens vanskeligheder. Så længe vi selv er levende, er vi som de unge selv præget af tiden. Men højskolen fik et budskab at bringe, som trodser vanskeligheder og »tider«. Det budskab må en højskolelærer prøve at lytte sig til og frimodigt bringe videre til dem, der har øren til at høre og vilje til at handle efter budskabet.

Her må jeg nøjes med antydninger; men alle, som har fulgt os en sommer eller vinter, vil forstå, hvad der ligger bag disse antydninger.

Nis Petersen siger om skjalden, han er kurér for en herre, hvis åsyn han aldrig har set. Men skjalden ved, at herren er, og at herren har betroet ham et budskab, og at dette budskab skal frem. Deri ligner den sande højskole-

mand skjalden: han er en kurér, han er sendt. Hvad enten han kender sig sendt af folkets ånd eller menneskelighedens ånd, eller han bag livsånderne mærker Gud selv, han er sendt. At han er sendt, er både hans ydmygelse og hans stolthed, hans ængstelse og hans glæde. —

Højskolens budskab er evig ungt. Men det volder os uro, og mere uro nu end før, hvordan vi skal bringe budskabet frem, så det bliver modtaget og fulgt. Jeg har her gerne villet sige: lad os ældre og yngre med al sindets samlethed prøve at lytte, så vi dog først fornemmer, at budskabet netop er evig ungt, at det også har ærinde til os. Så vil vejen vel åbne sig, så vi også ser, hvordan vi i dag og i morgen skal bringe budskabet, vi modtog, videre til andre.

Uffe Grosen.

Fra Vallekilde Folkehøjskole

Kære gamle elever! Det er efterår. Og jeg tænker på det år, der er svundet, siden jeg sidst skrev brevet til gamle elever. Min udgang fra et landbohjem og min nære forbindelse her i Vallekilde med have- og landbrug giver naturen og dens forhold en stor plads i mine tanker. Vi er så afhængige af naturen, af varme og kulde, af sol og regn, af vækst og sundhed i naturens store husholdning.

Vort land er lille. Og dog oplevede vi i dette år højst forskelligartede kår indenfor dette lille område. I Nordjylland f. eks. har naturen vist sin uvenlige side frem både vinter og sommer, her i Vallekilde var det helt anderledes. Vi havde en mild vinter, og vi så praktisk talt ikke sne — før påske. Det var en underlig oplevelse at skulle kaste sne ved påsketide; men sådan artede det sig. Den milde vinter vakte forventninger om tidligt forår; man fandt en lykkelig tingenes orden i den meget tidlige påske, som gjorde det nødvendigt at slutte vinterskolen tidligt. Og så kom det helt anderledes. Omkring midten

af marts tog det til at regne. Markerne blev klaskvåde, og alle tanker om forårsarbejde og tidlig såning blev suspenderet. Med påsken kom sneen, og vi måtte nu gøre os fortrolige med en sildig mark- og havebehandling, og med afkaldet på den tidlige såning røg vel også den første betingelse for en god høst. Omkring midten af april blev det rigtigt forårsvejr med sol og blæst, og hvor blev der travlhed! Det er vist sjældent, der er arbejdet så ivrigt som i disse apildage; hestene svedte, tractorerne durrede dag og nat, men det var åbenbart, at folk ret frydede sig over det raske arbejdstempo; der var meget at indhente, men det skulle nås, og utrolig meget arbejde blev overkommet på kort tid.

Så var forårsarbejdet til ende; der var rigeligt af fugtighed i jorden, og da varmen nu kom omkring første maj, så fik de unge spirer snart de bedste vækstforhold; mismodigheden fra aprils første 14 dage afløstes af glad forventning, for allerede lidt hen i maj stod alt i mark og have så lovende, som det var ønskeligt. Og forventningerne blev for størstedelen af landet indfriet. Nordjylland blev dog bittert skuffet. Mens man deroppe fik et overmål af væde vinteren og foråret igennem, blev de nordjydske egne nu ramt af sommertørke, og høsten deroppe blev desværre meget lille. Her fik vi en god høst: 285 tdr. korn på 12 tdr. land, en rigelig græsning og god høhøst og en roeafgrøde, som vistnok også er god. Haven har hele sommeren holdt sit friske, grønne præg, og blomsterne har udfoldet sig i så skøn en farvepragt som nogensinde. Sommerpigerne fandt nok, at det var en kølig og fugtig sommer, — de oplevede ikke ret mange rigtige solskinsdage, men vejrliget begunstigede skolelivet, og for planterne var det nærmest ønskevejr. Vi har på nuværende tidspunkt næsten tilendebragt frugtplukningen; den fugtige sommer har gjort det nødvendigt at sprøjte tit, vistnok 10 gange; men det er her i haven bleven til en stor og meget fin frugthøst, formodentlig godt 40 tons. Vi håber nu på et bedre økonomisk resultat end i fjor, da frugtavlens var den rene elendighed.

I lærerkredsen har der kun været små ændringer. Følgende har undervist: Killemoser, Inga og Valdemar Nielsen, Henry Hansen, Niels Krog, Povl Trier Hansen, Alfred Olsen, Ane Margrethe Steffensen, Aase Petersen, Hans Trier Hansen, Erik Gelting-Hansen og Uffe Grosen. Sigrun Trier Hansen og Grethe Killemoser har som sædvanlig medvirket henholdsvis ved oplæsning og skriftligt arbejde. Bodil Sværke var assistent ved sommerskolen.

Efter vinterskolens slutning søgte Niels Krog sit arbejde i folkeskolen; her mindes vi hans redbonne og

samvittighedsfulde hjælp under vinterens arbejde, ligesom vi altid vil huske hans stilfærdige og hensynsfulde færden iblandt os. Han var en god lærer.

Henry Hansen, som har deltaget i to vintres undervisning og nu også på sidste sommerskole, holdt 19. august bryllup med Else Jensen. Else var elev her 1949 og har siden hjulpet os i vort hjem et års tid; hun har søgt videre uddannelse i gymnastik og håndgerning; de to er nu blevet knyttet til den ny ungdomsskole i Højer, som får Carla Schibler til leder. Både Henry og Else får lejlighed til at undervise i Højer, og da deres gerning dér forhåbentlig kan få et fast lærerpars karakter, anså de det for rigtigt at modtage tilbudet fra grænseskolen. Da Henry har læst på Tønder seminarium, er han jo ikke ukendt med egnen. Med god grund glæder de to sig til at være med på den nye skoles sejlads. Her fra Vallekilde højskole siger vi dem tak for arbejdsfællesskab og venskab. Henrys dygtighed og hjælpsomhed var altid til rede, hvad enten der blev kaldt fra elevernes eller med-

Møllebakken

læreres side. Jeg vil gerne fremhæve både hans og Elses betydelige evner i henseende til god oplæsning og til skuespilfremførelse. Vi vil sent glemme Else som Her-mia i »Skærsommernatsdrøm« eller Henry som George i »Vor By« eller hans strålende iscenesættelse af »Melo-dien, der blev væk«. Mange gamle elever vil forene sig med os her i en tak for tiden i Vallekilde og et godt ønske for fremtiden i Højer.

Til den kommende vinterskole har vi knyttet Ejvind Sandal, som sidste vinter underviste på Lollands høj-skole.

Vinterskolens elever kom som sædvanlig den 3. nov. Den følgende formiddag fandt de mange holddelinger sted, og om eftermiddagen holdtes åbningsmøde, hvor Kille-mose og jeg talte.

Møder. Vi havde i årets løb en del møder. Den 13. november holdtes Andelsdagen, som efterhånden har en god tradition bag sig. Andelsfolket fra hele amtet slutter

godt op om dette møde. Denne gang blev der talt af direktør P. Nørgaard om »Arbejdernes kooperative virksomheder«, formanden for Andelsbanken, gårdejer Hjalmar Jensen om »Grundsynet bag andelsbevægelsen« og professor P. Nyboe-Andersen om »Den økonomiske stilling i vort land«. Foredragene blev fulgt af korte forhandlinger. Det var et meget oplysende møde, og Hjalmar Jensen, som selv er gammel højskoleelev, og hvis to sønner har været elever her i Vallekilde, fik lykke til på den smukkeste måde at fremlæve forbindelsen mellem højskole og andelssag. Det er utvivlsomt tiltrængt, at der navnlig for den unge slægt gøres et oplysningsarbejde, som både viser andelssagens økonomiske og menneskelige betydning. Det skulle nødtigt blive sandhed, hvad man har påstået, at de ældre samles til jubilæumsfester, hvor man mindes fortidens sejre, mens de unge nøjes med aftenen efter at samles til dans.

Den 16. og 17. december læste lærerkredsen skuespillet »Inden for murene«, og den 22. holdt vi julemøde med juletale, sangkor, musik og oplæsning.

Den 6. januar fejredes fru Sigrids 80 års dag. Da mange gamle elever og venner vil være interesserede i at vide, hvordan denne dag forløb, vil jeg her i sammentrængt form meddele nogle træk fra den festlige dag. Jeg foretager et udtog af det referat, som Killelose gav af festlighederne i de lokale blade.

Flagene gik til tops i Vallekilde den 6 januar. Før det blev lyst, blev fru Sigrid vækket med sang fra børn og børnebørn, kort efter kom lærerkredsen og eleverne op til »Hytten« og sang »Den signede dag«. En strålende glad fru Sigrid takkede for denne morgenfriske hilsen fra den skole, hvor hun i over 50 år har haft sit hjem. Gæster fra fjerne egne, ja helt fra Sverige, var ankommet dagen forud, og hen på dagen kom en rutebil fra Tønder, fyldt med børn og børnebørn, samlet op under

Ved vintertid

vejs. Det blev foreløbig en stille familiefest i børnenes hjem i Vallekilde.

Den egentlige fødselsdagsfest blev fejret på højskolen, hvor omkring 150 af fru Sigrids slægt og venner samledes om hende ved syvtiden. Efter salmen »Vær velkommen, herrens år« bød Uffe Grosen velkommen. . . . Det er mærkeligt at byde dig, fru Sigrid, et velkommen til den skole, hvor du er født, hvor du har haft din barndom, og hvor du har været hustru, mor og husfrue de mange år . . . Det er som bekendt lettere at sige, hvad dannelse ikke er, end sige, hvori dannelse egentlig består. Det er også let at sige, hvad fru Sigrid ikke er. Jeg vil sige det med nogle ord fra Aabenbaringens bog: »Jeg kender dine gerninger, at du hverken er kold eller varm, gid du var kold eller varm! Derfor, fordi du er lunken og hverken varm eller kold, vil jeg udspy dig af min mund.« Det ord er så langt fra fru Sigrid, som noget kan være, — lunken, nej, det kunne aldrig siges om hende; det kan næppe engang siges, at fru Sigrid er kold; hun

er altid varm, varm i kærlighed og varm i vrede; stærk i sympathier og stærk i antipathier. På hende passer Bjørnsons ord:

Jeg kæmper helt foruden had;
det, som jeg elsker, gør mig glad,
skønt varm og vred tillige.

Uffe Grosen nævnte nogle eksempler på varme og vrede fra den tid, fru Sigrid var højskolemor. Som årene er gået, er harmen blevet afdæmpet, men kærligheden lyser varmt og klart som nogensinde. Den, fru Sigrid har givet sin godhed og kærlighed, slipper hun ingensinde. Hun har haft det som Bergthora i Njals saga. Da fjenderne ville indebrænde slægten, fik kvinder og børn tilladelse til at gå ud af det brændende hus, men Bergthora svarede: »Jeg blev ung gift med Njal, og da lovede jeg ham, at vi skulle dele ve og vel med hinanden« — og hun blev hos Njal. Det er fru Sigrid. Hun vil leve sammen med sine kære; hun har aldrig villet hytte sit eget skind. Er det sandt, at størst af alt er kærligheden, så tør vi tro, at fru Sigrid blandt mennesker har balance i sit regnskab. Det *store* regnskab tilkommer det ikke noget menneske at gøre op. Men fordi vi har erfaret, at kærligheden blev den stærkeste, så er denne fest en glædesfest. —

Med mange taler og sange blev fru Sigrid hyldet af børnene, af gamle elever og venner. Den 80-årige holdt energisk på, at der skulle danses, og fødselsdagsbarnet svang sig med børn og børnebørn i salen, så dagen kunne sluttes på en måde, der passede til fru Sigrids utrolige livskraft.

Kort efter fødselsdagen havde ugebladet »Landet« en samtale med fru Sigrid. Da denne samtale på en ualmindeelig levende måde giver fru Sigrid, hidsættes her det væsentlige af samtalen:

Ved vintertid

Tusinder ældre og yngre kender hende. Rundt om i landet sidder skarer af gamle elever, som aldrig glemmer den evigt energiske, altid veloplagte, trøstende, hjælpende forstanderfrue, mor, bedstemor og oldemor. Og endnu flere har hørt hende i mødesale Danmark over og fået tanker sat i gang. For alle dem, som har truffet hende, er der kun een »fru Sigrid«.

I dag bor hun i en lille lejlighed i Gl. Kloster i København. Ikke nogen stilfuld stue med stive møbler, men et levende og hyggeligt hjem med røde farver og mange familie billeder og malerier. Og selv er fru Sigrid klædt i rødt, og i håret har hun hårbånd, som blev givet hende på en svensk højskole. Det har et firkløverblad for hvert af de 12 børn, hun har født, og et for plejesønnen.

— Jeg elsker Gl. Kloster, siger fru Sigrid. Jeg har kun eet værelse, og det kan jeg tælle. På højskolen har jeg aldrig haft tal på rummene. Det her kan jeg overkomme. Jeg kender ikke til suk og klage over rengøring. Og jeg nyder at komme hjem efter rejserne. Men dem

kan jeg nu også godt lide, selv om der følger nogen strabadser med. Hver oktober og april tager jeg til Fyn og Jylland på tourné. 30 møder i træk, 30 fælles kaffeborde med lagkager, 30 forskellige senge. Helst kørte jeg i rutebil. Så slipper jeg for banegårdstrapperne. Da jeg skulle flygte til Sverige sammen med racefæller, måtte vi løbe for tyskerne, og jeg sprængte noget i min hjertemuskel. Det kan godt mærkes og vil aldrig forsvinde.

— Er det ikke på tide, De sparer Dem selv?

— Nej. Jeg er Jesu Kristi tjenestepige. Han siger: Du skal være flittig, så skal jeg give dig kræfter. Og vi overholder hver sit. Jeg tror, det er derfor, jeg bliver så gammel. Gud har givet mig nogle evner fra min far, og dem vil han, jeg skal bruge.

— Hvem er det, der kalder på Dem?

— Åh, det er mange, mange forskellige kredse. Ungdomsforeninger, grundtvigske sammenslutninger, missionskredse, baptistkredse. Jeg kommer lige gerne i alle kirkelige samfund. Vi er jo alle kristne. Vi er blot kommet til Gud på forskellig måde.

Selv siger jeg til Indre Mission: Vil I mene, at I er den *eneste* indre mission. Vi andre har hele vort liv forkyndt Kristus. Og jeg plejer at tilføje, at jeg tilhører indre mission inden for den grundtvigske lejr. Det eneste, det gælder om, er dog at være kristen, ikke noget andet.

Fru Sigrid slår let i bordet og fortsætter: Jeg var forfærdet over, at en grundtvigsk præst kunne lukke Grundtvigskirken for 6000 baptister, der søgte et sted at samles. De måtte gå i K. B. hallen ... Grundtvig har ikke nøjedes med at vende sig i sin grav. Han har slået en kolbøtte. Ja, nu går man vist løs på mig, når jeg siger sådan noget. Men lad dem bare. Jeg skal nok stå for skud.

Fru Sigrid på sin 80 års dag omgivet af sin nærmeste slægt

Jeg ser sådan på det, at ingen, som melder sig til tjeneste for Gud og gør det af et ærligt sind, skal skubbes bort af nogen. Alle skal virke side om side. Selv kunne jeg ikke tænke mig at blive kristen gennem Frelsens Hær, men armeen når jo ud til dem i slumkvartererne, og så kan jeg ikke se noget forfærdeligt ved de metoder, de bruger. Ikke engang, når de synger: Jesus er fuld, Jesus er fuld, Jesus er fuld — af kærlighed. En aften skulle jeg tale ved et Frelsermøde, fordi en oberst var blevet hæs, og da sad jeg ved siden af en gammel københavner, netop som den sang blev sunget. Pludselig løftede han hovedet og brummede: Jesus er fuld, Jesus er fuld, Jesus er . . . Hør! Den ka' jeg sku! Det er jo den med: Vi vil ha' øl, vi vil ha' øl! Og så sang han med . . . Havde jeg nogen sinde fået fat i ham med det, jeg kunne sige?

Og Oxfordbevægelsen! Da den kom frem, tænkte jeg: Hvad kan dog Vorherre ville med den? Men så viste det sig, at han gennem Oxford fik fat i de rige. Hvad skulle vi andre vel sige til dem, men den bevægelse tog dem. Det er forunderligt, som Vorherre kan bruge alle, som af et oprigtigt hjerte gerne vil tjene ham.

Det, han holder mig i live for, er nok først og fremmest mit arbejde blandt københavnske forældre. Menigheds-børnehaverne har regelmæssigt forældremøder, og der taler jeg tit. Mange af dem, som kommer der, har aldrig hørt levende kristendom før, ja lektiekristendom i skolen, men religionstimerne kedede dem. Men så når de har hørt mig tale! De skulle se, hvor muldjorden sukker . . . Jeg spørger: Har I ikke lyst til at blive muntre kristne? De siger: Det lyder virkelig, som om De tror på, hvad De fortæller. Undertiden får jeg dem til at gå i kirke. En gang sagde jeg til en, at han skulle prøve at høre pastor Oscar Geismar. Han er i hvert fald ikke kedelig. Næste gang spurgte jeg, om han havde været i

Slotskirken. Manden svarede: Ja, han var sgu skæg! Senere sagde jeg til Geismar: Jeg har en stor kompliment til dig. Han morede sig meget.

Kristendom giver muntert sind og tak. Man kan sidde med smerter her og der, men legemet er dog kun huset. Og indenfor hos mig bor der en glad gammel kone. Ja, er det ikke vidunderligt. Vore kunstnere burde også lære at afbilde Jesus Kristus på en anden måde. Ingen skal bilde mig ind, at Jesus aldrig smilede. Lad dog Vorherres ansigt stråle. Det er så forfærdeligt at gøre Jesus Kristus kedelig. Han var en mand, ung og stærk. Men rundt om i landet i K. F. U. M. og K. hænger der nogen sentimentale Kristus-billeder, der ville få mig, som ung, til at sige: Sådant en Kristus er ikke noget for mig.

— Er troen altid Deres emne, når De taler?

— Jeg har mange foredrag. Om min far, om folkeviser, om flugten til Sverige og opholdet derovre. Og om forældreopdragelse ... ja, for det spørgsmål er lige så vigtigt som børneopdragelse. Jeg læser også op. Det holder jeg meget af. Jeg havde al den dramatiske oplæsning i Vallekilde. Mine figurer studerer jeg mig til på mine rejser og på banegårdene. Jeg kommer altid i god tid, før toget går, og så sidder jeg og kigger på folk. Unge kærestepar, gifte, som skændes, gamle par, som er rare mod hinanden. Det tager jeg altsammen til mig, og så har jeg de ægte udtryk, når jeg skal bruge dem. Jeg keder mig aldrig og ærgrer mig derfor heller aldrig over nogen ventetid, hvor det så end er. Jeg ærgrer mig i det hele taget aldrig. Det skal man ikke, det tager for meget på kræfterne. De kan ellers tro, jeg blev stillet på en slem prøve. Det var, da jeg skulle have telefon. Der var lange forhandlinger. Så kom endelig bøgerne, men de lå der en måned, inden der skete mere. Da var jeg lige ved at ærgre mig. Men jeg sagde: Nej, du gør det ikke, tænk på noget morsomt.

Man skal lære at indrette sig. Selv lagkagerne på de fælles kaffeborde generer mig ikke, de andre kan jo lide dem. Jeg sørger altid for at få to stykker rugbrød med ost ind til bordet. Og når jeg synes, nogen i en indledningstale roser mig for stærkt, sætter jeg mig bare til at tænke på mine 32 børnebørn og 2 oldebørn . . . hvad de nu kan blive til. Hvor er det dejligt at se dem vokse op, og hvor vil man gerne hjælpe dem. Det sker såmænd, at jeg går til »Onkel« for at hente en tier. Jeg har jo så meget, som han godt kan få lov at passe på et stykke tid.

— Længes De aldrig efter højskolen, efter Vallekilde. Hvorfor bor De ikke der?

— Bor der. Aldrig i livet. Så døde jeg. Der har jeg ikke noget at bestille, og Vorherre holder mig jo netop i live, fordi jeg er flittig. Sidde i Vallekilde og være doven. Det ville være forfærdeligt. Men jeg kommer der fem gange om året. Til elevmøderne og til højtiderne. Og det er mig en stor glæde at se, hvordan det går på skolen.

— De har oplevet højskolernes store tid. I dag kæmper skolerne for at få forbindelse med nye kredse, med byernes ungdom. Skal man lade højskoleundervisningen skifte karakter for at opnå større kontaktmuligheder?

— Endelig ikke. Vi skal ikke i mindste måde lade skolerne skifte karakter. Og for alt i verden må staten ikke få noget at gøre med dem. Så lægger der sig en klam hånd over dem. De bliver institutioner, og institutioner har ikke noget hjerte.

— Men skal højskolen i almindelighed slet ikke gøre noget for at komme byungdommen i møde?

— Jo. Man skal lave aftenhøjskoler. I større omfang. Det er den eneste måde — og en god måde. De unge i byen kan ikke som landbougdommen forlade deres arbejde, det må man indstille sig på.

— Men på en aftenhøjskole går man glip af højskolens fællesskab og kammeratskab.

Langs den høje hæk

— Ja, men det kan vi ikke gøre noget ved. Der vil altid være en stor flok, som ikke oplever højskolen som den er, når den er bedst. Man må være glad, om man oplever det næstbedste. Åh, jeg husker min far. Når vi sad på en restauration, og han så de unge tjenere, kunne han sige: Kunne jeg bare få fat i dem en vinter. Hvor de trænger til det. Far mødtes med sin opgave alle vegne. En dag så vi på Fredensobrg station den unge prins Christian. Han spadserede frem og tilbage på perronen. Far gik også frem og tilbage, så han stadig mødtes med prinsen. Så kom far hen til mig og sagde: Åh, sikke et ænsigt, der sidder på prins Christian. Lad mig få ham på højskole. Det ville give ham så meget. Prins Christian havde et dejligt frimodigt og åbent ansigt og så netop så modtagelig ud som en ung mand fra det åbne land. Det var det, der greb far.

— Var højskoleungdommen anderledes, da De begyndte, gladere og lykkeligere?

— Det er klart, at to store krige præger menneskene.

Solvang

Før levede man i en lystemt tid fuld af håb. Nu har man oplevet store skuffelser. Men jeg beundrer den ungdom, vi nu ser på vore højskoler. I begyndelsen tog mange på skole, fordi det var mode. Nu kommer man der, fordi man har et virkeligt behov. Muldjorden sukker efter himmelbyg! De arme unge ved jo næsten ikke, om de tør være unge. Det er en bevidst ungdom, der i dag sidder på højskolebænkene.

— Har De stadig selv forbindelse med Deres gamle elever?

— Ja, megen. Jeg er blandt andet med i verdens første vandrebog. Vi var tolv, som startede den for 55 år siden. Nu er vi fem tilbage. I alt har vi skrevet 17 bind. Det sidste går stadig på omgang. Efterhånden skal de alle ind i Vallekildes arkiv. Jeg er også med i en karlebog. Den har gået i godt 50 år. Nu er det guldbryllupperne, vi skriver om.

Jeg har haft et rigt liv, siger fru Sigrid. Og nu glæder jeg mig til at rejse hjem til Gud. Der er på alle

måder blevet sørget godt for mig. Alt er blevet til det bedste, skønt jeg ikke, straks tingene skete, forstod, hvordan det skulle gavne mig. Se nu min plejesøn. Da Vorherre syntes, jeg skulle tage mig af ham, gjorde jeg lidt vrøvl. Jeg havde født 12 børn og syntes, det var nok. Men nu er den dreng blevet min stærkeste støtte. Han er den eneste af mine børn, der bor i København, og han kommer her hver dag flere gange. Om morgenen for at se, om jeg er levende, til frokost for at hilse på mig og om aftenen for at hente post, inden han tager hjem til sin kone og sine børn. Jeg har grund til at være taknemmelig, og jeg er det.

Den 11. januar holdtes månedsmøde, hvor frk. Grethe Tønnesen reciterede Paludan-Müllers store digt »Abels død« og nogle smådigte af nyere lyrikere. 21. januar holdtes det sædvanlige delingsførermøde; det fortsatte de følgende 3 dage som et instruktionsmøde under ledelse af Elisabeth Hasselager, Mads Nielsen og Killemosen. I februar holdtes det to dages kirkelige møde med højskoleforstander Erik Nissen og præsterne Aalbæk-Jensen og Barfod-Petersen som talere. Mødet vandt god tilslutning.

Som vinteren forud havde vi også i år, 17. februar, besøg af en flok amerikanere, der studerede ved vore to universiteter. Mens jeg det første år holdt to Grundtvigforedrag inde på universitetet, kom amerikanerne i år her for at høre foredragene og indånde lidt højskoleluft.

Fra 12. til 18. februar fandt besøget på Sörängen folkehøjskole sted. Vald. Nielsen var i år leder af turen, hvori deltog fire vinter- og fire sommerelever. Denne lærer- og elevudveksling mellem Sörängen og Vallekilde tillægger vi en meget stor betydning. Om rejsen og opholdet på vor svenske venskabsskole fortæller Vald. Nielsen på de følgende par sider.

8 dage på Sörängens folkhögskola.

Er der noget, man er glad for, vil man gerne fortælle om det til andre, og derfor er det med glæde, at jeg fortæller gamle elever om vort besøg sidste vinter på Sörängens folkehøjskole. Det var denne gang mig, der var den heldige, der skulle følges med 4 vinterkarle og 4 sommerpiger på et 8-dages besøg på vores gode venskabs-skole i Sverige. Med store forventninger tog vi derop, men at der kunne komme så meget ud af blot 8 dage, det havde vi alligevel ikke forud kunnet tænke os.

Det var en udmærket idé at lade vor ankomst falde sammen med en af de store elevfester, med eet slag blev vi draget ind som i en stor familie. Hvor blev vi festligt modtaget af alle — af rektor Sallnäs og fru Elsa Sallnäs, af lærerne og af alle eleverne. Vi følte os som hjemme trods sprogforskelle og fremmede forhold.

Den vigtigste oplevelse var vel netop den, at vi kunne føle os hjemme, samtidig med at vi i stigende grad oplevede, hvor forskelligt arbejdet og livet på en svensk højskole er fra det, vi kender i Vallekilde. Da vi studerede timeplanen — som vi iøvrigt fulgte flittigt og med glæde — opdagede vi til vor store overraskelse, at der kun var eet foredrag om ugen for den samlede elevflok. Men vi havde ikke været med ret længe i rektor Sallnäs' litteraturtime, før vi forstod, at rektor Sallnäs på sin måde ydede en lige så personlig indsats, som vi ønsker, at der skal ske gennem foredragene, og at det altså ikke er så afgørende, hvad man kalder timerne på timeplanen, når målet nås alligevel. Og det, at hver elev havde en bog, som de forberedte sig efter, kom ikke til at virke hemmende, nej, taget på rette måde kan det gøre eleverne mere aktive i timerne, og siden hen kan bogen — som her rektor Sallnäs' udmærkede bog om svensk litteratur — virke tilskyndende til yderligere fordybelse.

Brugen af bøger og en mere aktiv indsats fra eleverne i undervisningen var i det hele et gennemgående træk ved arbejdet på Sörängen, og vi var enige om — vi danske — at der var noget at lære her. Dog var der een bog, som vi knap syntes spillede den rolle for eleverne som den tilsvarende hos os, nemlig sangbogen. Og vi mente også, at der i foredragstimerne, som vi kender dem, er mulighed for en oplevelse, som ikke let opnås på anden måde. Dette er kun antydninger af, hvordan vi på forskellig måde oplevede, at Vallekilde og Sörängen ikke blot er forskellige, men har meget at lære af hinanden.

Blot gennem 8 dage fik vi så stærke indtryk af svensk natur — den herlige svenske vinter, som rektor Sallnäs førte os og eleverne ud i på ski — og af svensk historie og nutidigt folkeliv og åndsliv, at vi sagde til os selv: hvad kunne der ikke komme ud af det, hvis vi var her en hel vinter. I en litteraturløstid fortalte en af eleverne om »kolarna«, de svenske kulsvieres liv og arbejde — et glimt for os ind i hverdagens Sverige. Og en aften, vel den mest uforglemmelige, mødte vi gennem generalprøven på Pär Lagerkvists skuespil: »Lad mennesket leve« noget af det ædleste og vel meget karakteristiske i svensk livsholdning. Og hvad timerne ikke kunne nå, det kunne dukke op i samværet med lærere og elever; hvor kunne der spørges og diskuteres i løbet af en aften på et elevværelse.

Hvad vi kunne yde til gengæld af indtryk af danske forhold og dansk livsindstilling, var vel netop knyttet til sådanne stunder. Men ellers viste jeg den danske højskolefilm og fik lov til i nogle timer at fortælle træk om forholdet mellem det danske og det svenske sprog og at holde nogle foredrag om den nyeste danske digtning. Ja — og så prøvede vi alle 9 i fællesskab den sidste

aften at lade H. C. Andersen tale for os i sange, digte og eventyr.

Vi har i det hele meget at sige Sörängen tak for fra disse 8 dage, og den bedste måde at bringe den på er vel, at vi til alle gamle elever siger dette. Når man på 8 dage kan møde så megen godhed og opleve så meget af nordisk folkeliv og tidens spørgsmål, så vil en hel vinters ophold på en svensk eller anden nordisk højskole være så værdifuld at opnå, at vi alle burde være med til at arbejde for denne sag. Tænk om vi kunne nå dertil, at det — ligesom det nu i mange kredse er en naturlig og selvfølgelig sag at tage på en højskole i Danmark — blev en lige så naturlig og selvfølgelig sag også at tage på en nordisk folkehøjskole.

Det daglige arbejde forløb godt. Det er egentlig mærkeligt, at så mange mennesker kan færdes sammen, uden at alvorlige mislyde opstår. Som regel udvikles ret tidligt et muntret og kønt kammeratskab, vel nok med små rivninger nu og da; men er skolelivet stærkt, vil modsætninger ikke få synderligt råderum. Et virkeligt kammeratliv vil dog næppe nogensinde få magt og indhold, med mindre de, der deltager i det, forenes i en fælles modtagen af åndelige værdier eller forenes i fælles arbejde. Et kammeratskab kan ikke leve af bare at være sammen. Det gælder vel for øvrigt alle former for fællesskab; et fællesskab kan kun få magt, når de deltagende parter ser mod opgaver og mål uden for sig selv.

Der kan være grund til at nævne lørdag-aftenerne. Disse aftener i foredragssalen ledes af elevernes valgte tillidsmænd. Vi har erfaret, at det er af stor betydning for hele skolelivet, at disse aftener får et lødigt indhold, hvad enten det så er af den muntre eller alvorlige karakter. Sidste vinter gjorde nogle af lærerne et forsøg, idet de den første lørdag aften demonstrerede, hvordan en

»lørdag aften« ikke skulle være, og hvordan den kunne føres igennem på en smuk måde til glæde for alle. Under »demonstrationen« tog man de nye elever med på råd, idet man søgte at få dem til at se og udtale eventuelle mangler i programmets tilrettelæggelse, i de enkelte deles lødighed eller mangel på lødighed og endelig også i enkelthedernes fremførelse. Det var vist en nyttig aften; der fulgte i alt fald mange gode lørdag-aftener i vintrens løb.

Familieny.

Den 3. februar holdt Vagn bryllup med Grete Vedel Jensen. I maj fik Vagn sin magisterkonferens. Han har siden arbejdet dels ved Gyldendals forlag, dels ved Aschehoug. Grete er laboratorieassistent. De bor nær Grundtvigskirken.

Karen afsluttede sin børnehavelærerindeuddannelse i juni og arbejder nu i København. Fra 1. nov. knyttes hun til en nyoprettet børnehave ved Kongens have.

Den 13. april holdt Anne Killelose bryllup med gårdejer Peter Petersen fra Broager land; de driver nu med energi deres gode gård. Den 4. marts fik Edith og Niels Juul en søn, som har fået navnet Jørgen Juul. 30. maj fik Asta og Povl Trier Hansen en søn, som hedder Hans Trier Hansen. En ny slægt vokser frem.

Af april-begivenhederne vil jeg nævne to. Henry Hansen tog initiativet til at få en lille flok unge tyske kvinder og mænd herop til et 10 dages kursus. Henry har andetsteds i denne bog fortalt om dette møde. Det er mit indtryk, at det var et særdeles gavnligt møde, og at det blev af megen værdi for både værter og gæster.

Anna og jeg rejste en uge i Sydslesvig. Vi har længe gerne villet have denne rejse, dels ville vi efter de mange foredrag og den fyldige læsning om Sydslesvig

De unge tyskere

gerne med egne øjne se forholdene, dels ville vi besøge vore gamle elever, som nu tæller ca. 30 i tal. Vi rejste ikke derved for at holde foredrag eller for at træffe »spidser«; vi ville helst i største stilfærdighed besøge gamle elever i hverdagen. Det blev en rig oplevelse. Vi fik Sydslesvig langt stærkere ind i sindet end før gennem alt, hvad vi har hørt og læst. Vi blev modtaget i vore elevers hjem med en så umiddelbar godhed, at det næsten føltes som kærlighed. Vi kan aldrig glemme denne række besøg i sydslesvigske hjem. Jeg føler megen tilskyndelse til at gentage disse besøg og så måske en anden gang fortælle jer udførligt om Sydslesvig set fra de små hjems vinduer.

Herhjemme herskede den sædvanlige travlhed med forårsrengøring og reparationer. Som nævnt i dette brevs indledning kom arbejdet i mark og have sent i gang; men da det omsider skete, blev der overmåde travlt.

Den 2. maj holdt de nordvestsjællandske højskolers (Hindholt, Antvorskov, Høng, Ubberup og Vallekilde)

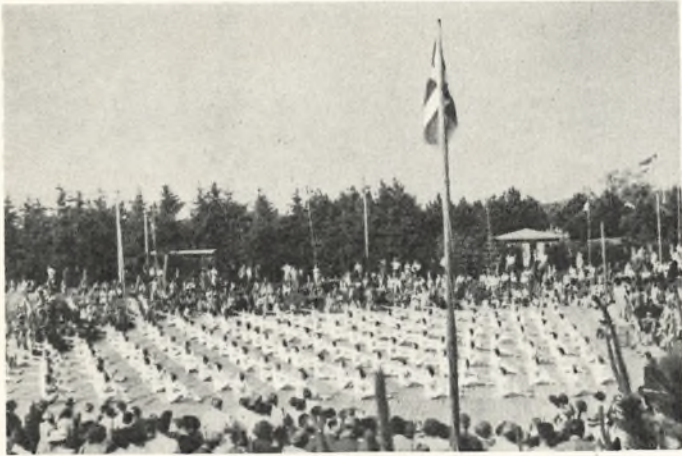

Sörängen og Vallekilde

lærerkredse deres årlige møde her. Jeg indledte en samtale om højskolens stilling i vort folk, og Ane Margrethe Steffensen åbnede samtalen om gymnastikkens plads i højskolens arbejde; for øvrigt er selve samværet mellem kaldsfæller af særlig værdi.

3. maj kom den store flok sommerpiger. 5. maj deltog vi som sædvanlig i Vallekilde-Hørve kommunes frihedsfest; denne holdtes i år i Hørve nye kommuneskole. Talerne var programsekretær ved statsradiofonien Thorkil Kemp og folketingsmand, dr. Viggo Starcke. Om aftenen hørte vi en fortrinlig oplæsning af seminarielærer Troelsen (Kaj Munck: »Pilatus«).

Vi fik en god sommer. Var sommeren end kølig, og måtte pigerne end nøjes med få virkelige solskinsdage, så oplevede vi til gengæld en dejlig samletthed om skolearbejdet, og der var vist også færre forstyrrelser udefra, end vi har haft de 2—3 foregående somre. Når 142 forventningsfulde piger kommer til huse, og når lærerkredsen og den faste husstand ligeledes ser dagene i møde

Høvefesten

med glædelig forventning, så kan hverdagen med dens jævne levemåde og arbejdsfyldte indhold godt fornemmes som et dagligt gilde. Det er som regel en glæde at vågne op til hver ny dags opgaver, og snart føles sommerens største minus i den omstændighed, at tiden iler så alt for hastigt.

Af sommerens *møder* skal jeg nævne, at forstander Poul Engberg talte ved månedsmødet den 17. maj om de nordiske folks særpræg, og at forstander Jens Sigsgaard den 13. juni talte om opdragelse til fred. En kort og god forhandling fulgte på Sigsgaards meget gode foredrag.

Fra 22. til 29. juni havde vi besøg af vore venner fra Sörängen folkehøjskole. Rektor Sallnäs, fru Sallnäs og Lena, magister Yngve Thulin og 8 unge svenske var her. De sluttede sig på en harmonisk måde til vort skoleliv. Sallnäs og Thulin holdt flere foredrag, og den sidste aften under besøget gav svenskerne os en smuk og festlig svensk aften. Vore gæster fik et par ekstra oplevelser, som de vist var meget glade for; de deltog den 24. juni

Pa Radiohusets altan

i den store Høve-fest, hvor de så en del af de mange holdopvisninger i gymnastik, bl. a. vort eget store hold, og håndboldspillet. En sådan smuk ungdomsfest gav svenskerne et levende indtryk af dansk ungdomsarbejde. Den 27. juni var svenskerne sammen med os på den store Københavns-tur. Vi kørte tidlig morgen fra Vallekilde i bus og tog først til Radiohuset, som afdelingschef Fog-Pedersen venligst foreviste for os; derefter gik turen til Grundtvigskirken, Ryvangen, Gefion-springvandet til Christiansborg, som blev meget grundigt gennemgået, videre til Rådhuset, derefter et par timers »frihed«, hvorefter vi sluttede med et kort besøg i Tivoli. Hjemturen forløb godt. Så vel pigernes een dags tur som karlenes to dages rejse til København er meget givende. De unge ser utrolig meget under kyndig vejledning, og da turen også kan gøres ret billig, mener vi, at det i enhver henseende er en god oplevelse under skoleopholdet.

Foruden den store udflugt havde vi nogle korte festlige ture til Orehøje og Nekselø.

Mindelunden i Ryvangen

På et tidligt tidspunkt må lærerkredsen tænke på elevmødet. Meget skal forberedes. Det volder altid hovedbrud at finde klarhed over, hvilket skuespil der skal fremføres; mange muligheder føres frem og kasseres. Men omsider træffes afgørelsen. Og så gælder det om at komme i gang med prøverne. Vi valgte i år Kjeld Abel: »Melodien, der blev væk«. I det trykte program har Vald. Nielsen givet følgende orienterende bemærkninger om skuespillet:

»Det sku' vær' så godt, og så er det faktisk skidt«, hedder det om Larsens tilværelse på kontoret — og udenfor med: ligesom arbejdet på kontoret er blevet mekanisk og tomt og knuget af chefens skygge, således er hele Larsens tilværelse blevet indholdsløs. Men Larsen har en ukuelig tro på, at livet rummer noget andet, han længes efter frihed og livsglæde, efter selvstændighed og naturlighed, efter kærlighed og livslykke. Og da livet synes at give ham ret, — lader ham ane en rigere livsform igen-

„Melodien, der blev væk“

nem en frisk og oprørsk melodi, bryder han med kontorverdenen for at spørge melodien til råds.

Edith, hans kæreste, slår følge med ham, men da hendes mor, der intet forstår af de unges lykketrang, lægger sin klamme snusfornuft over deres livsglæde, så lader de sig friste til at opgive alle tanker og drømme om melodien for at blive gift og slå sig til ro med en fast stilling og en lille lejlighed.

Livet i det lille hjem er ikke lykkeligt, for de har jo svigtet melodien, de kan efterhånden ikke holde det ud, men medens Larsen murer sig inde i sløvhed og ligegyldighed, eksploderer Edith og tvinger dem alle til at gå ud for at lede efter melodien.

2. akt viser os, hvordan de længe leder forgæves, skønt melodien, — symboliseret i tre søde piger, — er omkring dem hele tiden. Hos en præst, der kun har udenadlærte skriftsteder, tomme ord og tom kirkelighed at byde på, er intet at hente, og Larsen, der på plakatsøjlen stilles overfor livets hastigt skiftende slagord og mode-

„Melodien, der blev væk“

ideer, væmmes ved livet og opsøger døden. Men døden nægter at lade sig bruge som flugt og henviser ham til at »samle melodien op«, som er alle vegne, hvor han går og træder.

Larsen vender tilbage til livet igen, men kun for at gøre oprør, og i kachotten indser han det meningsløse i en jagt efter ydre anseelse og flygtige livsgoder, han er ved at være modtagelig igen. — Edith har, takket være sin kærlighed til Larsen, held til at finde melodien, — hun finder den først hos barnet, der leger med sit sjippe-tov, siden hos arbejderen i hans arbejdsglæde og solidaritetsfølelse, hos det unge bybuds livsoverskud og friheds-trang, hos den moderne og friske videnskabsmand med den tapre og ærlige sandhedssøgen.

Den melodi, som Edith da bringer med hjem til Larsen, og som bringer dem lykken igen, og som skal være grundlaget for et lykkeligt samfundsliv, er da — efter Kjeld Abels mening —: arbejdsglæde og medmenneskelighed, frihedskærlighed og uforfærdet sandhedssøgen,

„Melodien, der blev væk“

altsammen forenet i den umiddelbare åbenhed og livstro, som barnet i så rigt mål ejer, og som vi voksne må finde på vor måde. »Det ku' bli' så godt, når alle Larsener vågner op«.

Henry Hansen, Inga og Vald. Nielsen tilrettelagde scenegangen og instruerede skuespillet. Det var et stort krævende arbejde.

Foruden skuespilprøver må der trænes til gymnastik, til menuetdansen, håndarbejder skal gøres færdige, og foredrag udarbejdes. Endelig er der de mange forberedelser i køkkenet og have, et arbejde, der kulminerer lørdagen forud for elevmødet. Men endelig er vi færdige til at modtage »de gamle«. Og de kommer i stort tal fra alle landets egne. Når man ved, hvor dyrt det er at rejse, må man undres og glædes stort over, at I gamle elever i så stort tal slutter op om elevmødet.

Lørdag aften talte vor tidligere mangeårige medarbejder Adia Frost. Både de unge, som ikke kendte Frost, og vi hendes gamle venner var hende taknemmelig for,

„Melodien, der blev væk“

at hun ville forlade sin egen travle virksomhed i Ollerup for at hjælpe os med at holde elevmøde. Efter foredraget, elevforeningens årsmøde og sangkorets sange dansede sommerpigerne menuet ude på plænen. Det var såre skønt. Søndagens møde fulgte den kendte linie: gudstjeneste i Korskirken, middag i gymnastiksalen, møde i haven, hvor jeg holdt foredrag, og — så kom regnen, foreløbig kun lidt støvregn, som Inga med sit sangkor trodsede. Det blev da også tørvejr igen, så Ane Margrethe kunne føre sine piger frem til en festlig gymnastiktime, omgivet af tusind gamle elever og mange tusinde blomster.

Efter aftenbordet skulle skuespillet fremføres, men ak! da begyndte det for alvor at regne. Nu var gode råd dyre! Skulle man flytte ind, hvor man så efter mange nødvendige forberedelser kunne opføre et skuespil i meget amputeret skikkelse. Eller skulle man blive ude i regnen og så spille løs af alle kræfter? Vi valgte det sidste. Og så oplevede vi det, som vist kun kan ske der,

„Melodien, der blev væk“

hvor alle forud er bundet af fælles oplevelser: trods to timers vedvarende regn sad den store flok trofast og fulgte med stor medhu dem, der stred deroppe på scenen. Der blev spillet med liv og humør, selv om håret hang i våde tjavser og tøjet klaskede sølle omkring de tapre mennesker, som sled for at finde melodien igen. Jeg synes, det blev en sejr for skuespillerne og tilskuerne. — Sent på aftenen stiltede regnen af, og vi kunne slutte som vanligt ude på flisepladsen.

Den følgende tirsdag aften, da vi holdt »En aften på højskole«, var vi begunstiget af det allerskønneste vejr,

„Melodien, der blev væk“

og en meget stor forsamling fulgte opmærksomt, hvad vi bød på, fra først til sidst. Dagen derpå var forældredag, og vi havde den glæde, at mange forældre havde fulgt vor indbydelse. Dagen bød i det væsentlige på elevmødedagens program.

Endelig fulgte de to korte ugers stille tid, hvor vi fordybede os i skolearbejdet og kammeratlivet, og vi sluttede en sommerskole, som kalder mange taknemmelige tanker frem i sindet.

Fra 1. til 7. august holdt »Dansk Sanglærerforening« møde her, ca. 160 lærere, lærerinder, organister og musikstuderende lyttede til foredrag, arbejdede i studjekredse og fyldte ellers alle rum med sang og musik. Der blev arbejdet ihærdigt, hvad man fik et stærkt indtryk af den afsluttende aften, da de indbød os til deres koncert, som fik et pragtfuldt forløb. Så er disse sanglærere også fornøjelige folk, så det er en let sag for gæster og værter at komme på god talefod med hinanden. En af deltagerne,

Fra elevmødet

som ved sit lødige arbejde ydede et stort bidrag til det vellykkede stævne, gav mig følgende lille stemningsdigt, skrevet i Vallekilde under mødet.

Fra elevmødet

Fra elevmødet

Igen en sommer af himlen daler
 mod gyldent korn og det blanke græs,
 mens runde bakker i vidsyn taler
 med havblå vige og side næs.

Og stien mørkner i høje skove
 med svimmel summen i middagsblund
 — en skygget drøm i en grøn alkove —
 så le'r den lyst mod det klare sund.

Og her er stranden, hvor vi har vandret
 — den svundne dag og i dag er een —
 havspejlet favner mig uforandret,
 mens blikket kysser den gamle sten.

Så hvidnes kirken i aftenskæret
 — igen en sommer, igen en skat —
 mens tågen løfter sig over kæret,
 og endnu drømmer den lyse nat.

1926—1951

I dagene 16.—18. sept. holdt vi efterårsmøde. Vi havde glæden af at have mange boende gæster, og tilslutningen til mødet var meget stor alle tre dage. Ordførerne var Jørgen Jessen, K. E. Skydsgaard, Arne Sørensen, Morten Bredsdorff, J. Th. Arnfred, Vald. Nielsen, Erik Gelting-Hansen og Uffe Grosen. Søndag aften var der recitation af Grethe Tønnesen, sang og musik af hr. og fru Berggreen, mandag aften læste boghandler Niels Pedersen.

I sidste årsskrift opfordrede jeg læsere af denne lille bog til at få andre tidligere elever, som af en eller anden grund er gledet ud af elevforeningen, til at melde sig på ny. Gør de det, støtter de vort arbejde, og jeg tror, de selv finder en glæde ved at være med. Opfordringen blev fulgt af mange. Prøv atter i år; men de nymeldte må huske at opgive navn, elevårgang og fuldstændig adresse; de vil da omgående få bogen »Fra Vallekilde folkehøjskole« tilsendt. Bestyrelsen og generalforsamlingen har vedtaget, at kontingentet må hæves fra 3 kr. til 4 kr.; den fantastiske stigning af papirpriserne og den betydelige stigning i arbejds løn og portoudgifter har gjort denne forhøjelse af kontingentet nødvendig. Jeg henviser til regnskabet, og så føler jeg mig overbevist om, at alle vil se nødvendigheden. Jeg tilføjer, *at vi — såfremt økonomien tillader det — engang i juni vil udsende en kort hilsen »Fra Vallekilde Folkehøjskole« til alle medlemmer af elevforeningen; den tilsendes frit.*

I august indtraf to dødsfald, som berørte mange mennesker. Frimenighedspræst Niels Dael døde 15. august, og forstander C. P. O. Christiansen døde 25. august. Niels Daels navn er først og fremmest knyttet til Liselund, hvorudfra der er øvet en rig gerning for folk og menig-

hed. C. P. O. Christiansens livsgerning faldt i Askov og på Frederiksborg. Med sine sjældent rige evner og med sit brændende sind har han i en lang menneskealder tjent folkehøjskolens sag, så tusinder fandt glæde og hjælp derved. Det faldt os naturligt her i vor hilsen til gamle elever at bringe nogle mindeord om Christiansen, og det er mig en glæde, at en af hans gamle elever, som stod ham nær, har skrevet dette mindeord (se Vald. Nielsens artikel).

Vi, som har vor gerning her ved Vallekilde højskole, beder jer modtage en hjertelig hilsen med tak for det svundne år og med ønsket om en god jul.

Lille Groen.

Sidste skoleårs elever.

Vinterholdet 1950—51.

Andersen, Holger Brunsgaard, Ilbjerg, Roslev, Salling.
 Andersen, Jens Ladegård, »Møllersminde«, Taulov.
 Andersen, Knud, Askov Møllegård, Bøgesø.
 Andersen, Poul Lindekilde, Frankfri, Fangel.
 Andresen, Christian, Lille Nustrup, Sønderjylland.
 Arndt, Karl August, Favervrå, Christiansfeld, Sønderjylland.

Bak, Knud Skoubo, Sødring, Dalbyover.
 Blaabjerg, Martin, Karby, Mors.
 Bonde, Thorkild, Ulslev, Sdr. Ørslev, Falster.
 Brogård, Poul Søren, Fensten, Ørting.

Carstensen, Kjeld, Bakkebølle, Nyråd.
 Christensen, Knud Chr., Hasmark, Otterup.
 Christensen, Vagner Thorø, Sønderby, Grindsted.
 Christiansen, Leif, Debel, Outrup.

Dinesen, Poul, Egby, Glostrup.

Frandsen, Ejner, Hvirgel, Vinding, Sørvad.
 Frederiksen, Ole, Vielsted, Nyrup.
 Fuglsbjerg, Hans Nedergård, Velgårde, Nr. Snede.

Greirsen, Willy, Skyttemarksgård, Spjellerup, Faxe.
 Griehsel, Gustav, Watenstedt, Fl.tg. 1 c Braunschweig,
 Tyskland.
 Gustavussen, Anton Thomas, »Engedal«, Sejling, Skægkær.

Hansen, Egon Børge, Kastholm, Lejre.
 Hansen, Hans Peter, Ørndrup, Karby, Mors.
 Hansen, Jens Frydenvang, Egsmarken, Ringe.

Hansen, Johannes, Bukkerup, Tølløse.
 Hansen, Mogens Zieger, Tåderup, Skellebjerg.
 Hansen, Tage Sterndorff, Højrup, Taulov.
 Hauge, Jørgen, Ildved, Jelling.
 Hemmingsen, Arne, Bakkegård, Overvindinge, Klarskov.
 Henneberg, Erik, Kvong, Tistrup.
 Henriksen, Svend Aage, Tuen, Tversted.
 Høgh, Mads Kristian Henry, Rønslunde, Ejstrupholm.

Isager, Kresten, Siim, Ry.
 Jensen, Ejvind, Lisbjerg Mark, Århus.
 Jensen, Hans Jørgen Hemming, Bakkebølle, Nyråd.
 Jensen, Jens Kristian, Hjerm.
 Jensen, Jens Verner, Skonager, Næsbjerg.
 Jensen, Karl, Ørndrup Mark, Karby, Mors.
 Jensen, Kresten, »Stubberupgård«, Skørping.
 Jensen, Kristian, Torp, Karby, Mors.
 Jensen, Ole Johannes, Poulsker, Pedersker, Bornholm.
 Jensen, Ove Svend, Barrit Mark, Barrit.
 Jensen, Vagn Bech, Toftebjerg, Samsø.
 Jensen, Svend Erik, Gylling.
 Jensen, Svend Åge Søgård, »Teglvang«, Hornslet.
 Jensen, Søren Kjeld, Kappelhøj, Frederiksværk.
 Jensen, Vagn Ove, Toftebjerggård, Sandved.
 Jensen, Viggo, Gammelsminde, Karleby, Falster.
 Jepsen, Niels, Lem, Brodal, Salling.
 Jespersen, Orla Bonde, »Refsbækgård«, Hadsund.
 Jørgensen, Carl Peter, »Faurholm«, Holmstrup.

Knudsen, Werner, Vong, Bramminge.
 Kristensen, Bent, Hjortlund, Gredstedbro.
 Kristensen, Jens, Hindborg, Hem, Salling.
 Kristensen, Jens Andreas, Hover, Muldbjerg.
 Kristensen, Karl Galsgård, Vesttarp, Velling St.
 Kristensen, Olav, Mygdal, Hjørring.
 Kristiansen, Niels Aage, Børlum, Vrå.

Ladefoged, Niels, Mou.
 Larsen, Asger, »Rønnely«, Jels, Sønderjylland.
 Larsen, Asger Peder, »Elmegård«, Højrup.
 Larsen, Gilbert Frølich, Røddinge, Stege.
 Larsen, Gunnar, Grønnegyden, Søhus, Fyn.

Larsen, Jørgen, Grønnegyden, Søhus, Fyn.
 Larsen, Knud Thomas, Lambjergevej, Ringe, Fyn.
 Lorentzen, Lyng, Smedebæk, Ejstrupholm.
 Lorentzen, Svend Holger, Velgårde, Nr. Snede.
 Lundgaard, Regnar, »Pedersminde«, Okslund, Brørup.
 Lystrup, Hans, Kindertofte, Frederikslund.

Madsen, Jens Meldgård, Moesby Cent., Mejrup, Holstebro.
 Madsen, John Henry, Stundsigt, Horne, Tistrup, Jylland.
 Mikkelsen, Anton, Uth, Horsens.
 Mikkelsen, Frede, Spøttrup, Salling.
 Møller, Erik Balle, Jebjerg, Langå.
 Møller, Knud Erik Høstgård, »Nittrupgård«, Balling, Salling.
 Møller, Thorkild, Erslev, Mors.

Nielsen, Anton, Tirslund, Holsted.
 Nielsen, Charles, Lem.
 Nielsen, Frede, Låstrup, Skals.
 Nielsen, Jørgen, Korsgade 5, Tårs, Vendsyssel.
 Nielsen, Svend Hilmer, Frøvling, Brædstrup.
 Nielsen, Søren Peter, Skals.
 Nielsen, Thomas Tøttrup, Sdr. Vrå, Vrå.
 Nielsen, Villy Tranekær, Lundager Vestergård, Sdr. Omme.
 Nygaard, Kristian Hvistendahl, Hover, Muldhjerg.

Olsen, Bent, »Kildevang«, Hørve.
 Olsen, Vagn Betak, Tåderup, Skellebjerg.
 Olsen, Hans Arndt, »Øllerupgård«, Fodby.
 Olsen, Jens Mejnert, Thorslunde, Tåstrup.
 Olsen, Tage Bøje, »Flædemosegård«, St. Hedinge.
 Otzen, Johannes, Strandboulev. 32, København Ø.

Pedersen, Aage, Uth, Horsens.
 Pedersen, Henry Vagn, Dokkedal, Mou.
 Pedersen, Jørgen Ingemann, »Lønbjerggård«, Kattinge,
 Roskilde.

Petersen, Hans Åge, Kr. Såby, Sand.
 Petersen, Lars Jacob Albert, Vollerup, Kalundborg.
 Petersen, Peder, Skodborg J.
 Petersen, Søren Peter Nørgaard, »Nyskovgård«, Underup,
 Nim.

Raber, Walter, Sprendlingen, Kreis Bingen,
 Rheinhessen, St. Johannestr. 3, Tyskland.
 Rasmussen, Hans Dambæk, Enderslev, Hårlev.
 Rasmussen, Poul Erik, Østervang, Kr. Hyllinge.
 Rasmussen, Poul Ingemann, Sanderum Mark,
 Holmstrup, Fyn.
 Rindom, Hagbard, Lambæk, Lem.
 Røikjær, Ove, Barrit, Barrit St.

Skipper, Jens Peder, Ilbjerg, Roslev, Salling.
 Skov, Tommy, Brakker, Gravens, Jylland.
 Skrydstrup, Hans Peter Juelsen, Tirslund, Holsted.
 Stampe, Peder, Velling, Lem St.
 Steen, Uwe, Husum, Sydslesvig, Gurlittstr. 10.
 Sørensen, Søren Haislund, »Solvang«, Mejrup, Holstebro.
 Sørensen, Verner, Vester Vedsted, Ribe.

Troelsen, Henning, Vester Vedsted, Ribe.

Uggerhøj, Johannes, Uggerby, Hjørring.
 Uhre, Bertel, Agervig, Næsbjerg, Jylland.

Zachariassen, Jørgen, »Bøgegård«, Nybøl.
 Zakarias, Jens, »Mølgård«, Vrå.

Sommerholdet 1950—51.

Andersen, Else, Serup, Lemming St., Jylland.
 Andersen, Maria Svane, »Granlund«, Nr. Snede.
 Ahrnung, Ida, »Fuglsang«, Flintinge, Lolland.

Bak, Marie, Rodskov, Løgten.
 Bay, Hilda Jensen, St. Nørrelund, Ejstrupholm.
 Bentsen, Anna Ruth, Plejerup, Grevinge.
 Bertelsen, Inger, Ålbæk, Vendsyssel.
 Bonde, Sofie, Vålse, Nr. Alslev, Falster.
 Brix, Ingrid, Støvring, Randers.

Christensen, Anne-Lise, »Højsmark«, Fårdrup, Flakkebjerg.
 Christensen, Bodil, Brændkjærgade 21, Kolding.
 Christensen, Else, Refs-Vindinge, Fyn.
 Christensen, Erna, Vestermarken, Varde.
 Christensen, Eva, Hjerting, Esbjerg.
 Christensen, Inga, Gandrup, Arden, Jylland.
 Christensen, Vita Kildegård, »Kildevang«, Hagedsted, Gislinge.
 Christiansen, Edith, Bonderup, Nørager.
 Christoffersen, Thora, »Helenehøj«, Vester Åby, Fyn.

Daather, Edith, »Rishøj«, Vind.
 Dahl, Kirsten Kathrine, Odderup, Ådum, Tarm.
 Danielsen, Mona, Gøttrup, Fjerritslev.

Ebsen, Katharine, Frørupskov, Flensborg amt, Sydslesvig.
 Ejstrup, Inga, »St. Ejstrup«, Tornby, Vendsyssel.
 Eriksen, Lilly, Kayerødsgade 18, Ålborg.
 Eriksen, Ruth Sylvia, Holtum Ctr., Grejsdal.

Fast, Gerda, Hårmark Pillemark, Samsø.
 Fast, Inga Jensen, Ask, Malling.
 Fangel, Gerda, Hørning St.
 Frandsen, Jutta, Hunderup Møllegård, Bramminge.

Gaarde, Marie, Lundevej 1, Vejle.
 Gaarsmand, Inga, Dalbyover.
 Gade, Kirsten, Mejlvang, Ølgod.
 Grotkjær, Ellen, Væth, Langå.

Hansen, Asta, Knud, Fjelstrup, Sønderjylland.
 Hansen, Birthe Margrethe, Fuglebjerglund, Fuglebjerg.
 Hansen, Edith, Vesemose, Flemløse, Fyn.
 Hansen, Ellen, Rosilde, Lamdrup, Fyn.
 Hansen, Kirsten K., Levetofte, Haslev.
 Hansen, Ruth, »Landemærke«, Værsløv St.
 Haurum, Ella, Klank, Galten St.
 Hillersborg, Else, Værum, Randers.
 Hjulgaard, Doris, Låsby, Låsby St.
 Holm, Rigmor, »Dronningholm«, Fjerritslev.
 Hyldig, Ellen, Vodstrup, Nykøbing Mors.

Iversen, Kathrine Nørgård, Skautrup, Tvis.

Jacobsen, Birte, Flensted, Låsby St.
 Jensen, Anna Lise, Dannebrogsgade 19, Viborg.
 Jensen, Birte Ravn, Frejlev, Lolland.
 Jensen, Bodil, Hjerting, Rødding, Sønderjylland.
 Jensen, Bodil Holm, Holmsminde, Lystrup, Jylland.
 Jensen, Elna, Hvilsted, Odder.
 Jensen, Elly Johanne, Højby, Boulstrup.
 Jensen, Ester Lemmer, Andi, Mørke.
 Jensen, Grethe, Spøttrup St.
 Jensen, Johanne Agda, Rousthøje, Varde.
 Jensen, Jytte, Snedkergården, Jerup, Vendsyssel.
 Jensen, Kirsten, Krænkerup, Havrebjærg.
 Jensen, Kirsten Inga, Gimlinge Enghave, Flakkebjerg.
 Jensen, Margit, »Jelstrupgård«, Havbro, Jylland.
 Jensen, Ragna, Tobøl, Guldager.
 Jensen, Rigmor, Katstrup Mosegård, Hasselager, Jylland.
 Jensen, Sigrid, Skoven, Tranget, Vendsyssel.
 Jensen, Stinne, Lem, Brodal.
 Jensen, Tove, Vandløse, St. Merløse.
 Jepsen, Marie Elisabeth, Debel, Outrup.
 Jepsen, Helga, Tiset, Gram, Sønderjylland.
 Johansen, Helga, Nørremark, Varde.
 Justesen, Else, »Axelholm«, Hjørring.

Killemosen, Helga, Vallekilde.
 Kjeldsen, Esther, Serup, Lemming, Jylland.
 Knudsen, Magda, Rodebæk, Agerbæk.
 Korsbæk, Gunhild, Gøttrup, Fjerritslev.
 Krabbe, Kirsten, Hjortlund, Gredstedbro.
 Kristensen, Agnes, Dyreby, Henne.
 Kristensen, Anne Marie, Grønning, Jebjerg.
 Kristensen, Elin, Nortvig, Nr. Snede.
 Krog, Henny, Søfælde, Espe, Fyn.

Larsen, Ester, Solvang, Sønderskov, Vendsyssel.
 Larsen, Ester, Voerbjerg, Nim, Jylland.
 Larsen, Gerda, Lyngerup, Krogstrup.
 Larsen, Sigrid, »Snogagergård«, Lundby, Tjæreby.
 Lauridsen, Marie, »Nørreg«, Hostrup, Nordenskov.
 Lomholt, Marie, Kollerup, Jelling.
 Lund, Anna, Foldingbro, Lintrup.

- Madsen, Ella, Lydinge, Espe, Fyn.
 Madsen, Gerda, Pederstrup, Kjellerup.
 Madsen, Nanna, Skonager, Næsbjerg, Vestjylland.
 Madsen, Stinne, Skonager, Næsbjerg, Vestjylland.
 Martinussen, Anna, »Engvang«, Vester Alling, Auning.
 Matthiasen, Lilly, Allelev, Trustrup, Djursland.
 Milling, Asta, Ortved, Ringsted.
 Mortensen, Esther, Ølstrup, Lervang.
 Mortensen, Jutta Damgård, Galtrup, Erslev, Mors.
- Nedergård, Anna, »Højbo«, Galten St.
 Nielsen, Aase, »Ingerslev Hedegård«, Hasselager.
 Nielsen, Annelis, Nyelandsvej 41, København F.
 Nielsen, Grethe Inger, Gjeding, Mundelstrup.
 Nielsen, Henny Tøttrup, »Tøttrup«, Sdr. Vrå, Vrå.
 Nielsen, Kaja, Tørring.
 Nielsen, Kirsten, Selde, Rosten.
 Nielsen, Ruth, »Skovlundegård«, Egense St.
 Nielsen, Ruth, Gullev, Bjerringbro.
 Nørgård, Margit Thomsen, Bratten, Jerup, Vendsyssel.
 Nørskov, Erna Kristoffersen, Fruerlund, Kjellerup, Jylland.
- Olafsen, Olga, Årø, Årø sund, Sønderjylland.
 Olsen, Anne-Elise, Uglerup, Jyderup.
 Olsen, Gerda, Skørpinge, Flakkebjerg.
 Olsen, Helga, »Dyrekærgård«, Tisvildeleje.
 Overgård, Gerda Pedersen, Lovdal, Them.
- Palmelund, Helga, »Meldgård«, Nr. Snede.
 Pedersen, Dorte Grundtdal, Gøttrup, Farsø.
 Pedersen, Edel Gunhild, Krogsbæk, Hornslet St.
 Pedersen, Margrethe E., Hogager, Holstebro.
 Pedersen, Else Margrethe, Urup, Eg.
 Pedersen, Grethe, »Mosevang«, Særmark, Holsted.
 Pedersen, Herdis, Nørreås 209 B, Slagelse.
 Petersen, Edel Gunhild, Lidstrup, Tingsted, Falster.
 Petersen, Emma, Kildegård, Råby, St. Heddinge.
 Petersen, Ragnhild Marie Margrethe, »Brundbygård«,
 Vollerup, Kalundborg.
- Rasmussen, Anna Marie, Fårup, Thorsager.
 Rasmussen, Bodil, Kærgårds Mark, Bramminge.
 Rasmussen, Inge Tyrsted, »Rosengården«, Kølstrup, Fyn.

Rasmussen. Inger Marie, »Hylke Overgård«, Hylke St., Jyll.
 Rasmussen, Lissy, Øster Alling, Auning St.
 Riis, Lis, Vejerslev, Vils, Mors.

Schall, Gudrun, Gitter b. Salzgitter, Schäferstuhl, Tyskland.
 Schow, Aase, adr. Johs. Hansen, Stenstrup, Fyn.
 Sillesen, Helene, Oksbøl, Vestjylland.
 Storm, Gerda, Assensvej, Fåborg, Fyn.
 Søgård, Ruth, Hem St.
 Sørensen, Edith, Vestervang, Næsbjerg.
 Sørensen, Mette Elisa, Hodde, Tistrup.
 Sørensen, Rita, Keldstrup, Vig.
 Sørensen, Ruth Bodil, Svanholm Mark, Skibby.
 Sørensen, J. M. Ruth, Brørup, Hylke.

Thomsen, Karla, Agervig, Næsbjerg, Vestjylland.
 Thorsen, Esther Sigård, Ramsing St.
 Thorup, Inga, Nørklit, Frøstrup.

Uhre, Thea Borgen, »Uhregård«, Tistrup, Vestjylland.
 Ulrichsen, Kirstine, Jenum, Spentrup.

Zachariassen, Cecilie K., Mølmark, Broager.

Ølgod, Anne, Ullerup, Give.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1950–51.

	Vinter	Sommer	Ialt
Fra København	1	1	2
— Københavns amt	2	0	2
— Roskilde amt	4	0	4
— Frederiksborg amt	1	3	4
— Holbæk amt	6	9	15
— Sorø amt	4	9	13
— Præstø amt	8	1	9
— Odense-Assens amt	6	2	8
— Svendborg amt	3	8	11
— Maribo amt	2	4	6
— Ålborg amt	3	5	8
— Hjørring amt	7	8	15
— Viborg amt	9	12	21
— Thisted amt	5	7	12
— Århus amt	4	9	13
— Skanderborg amt	6	12	18
— Randers amt	4	12	16
— Ribe amt	14	22	36
— Ringkøbing amt	10	5	15
— Vejle amt	9	5	14
— Haderslev amt	4	5	9
— Åbenrå amt	0	0	0
— Tønder amt	0	0	0
— Sønderborg amt	1	1	2
— Bornholm amt	1	0	1
— Færøerne	0	0	0
— Sydslesvig	1	1	2
— Andre lande	2	1	3
Ialt			
	117	142	259

Blandede meddelelser.

Bogen »Fra Vallekilde folkehøjskole« trykkes i 4500 eksemplarer.

Medlem af »Vallekilde folkehøjskoles lærlingeforening« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 4 kr. Medlemmer af lærlingeforeningen vil først i december få årsskriftet tilsendt på postoprævning. *Forandring af adresse må meldes til kassereren inden hvert års 1. sept. Medlemmer, som ikke inden denne dato skriftligt har udmeldt sig af lærlingeforeningen, er pligtige at betale årsbidraget.*

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge (elevmøde) afholdes her ved folkehøjskolen hvert år *den tredje søndag i juli*. Mange af deltagerne kommer den foregående lørdag aften. *Tæpper, lagner og håndklæde må medbringes, ligeledes gaffel, kniv og teske.* Nogle kan måske let medbringe et telt. *Ernæringskort, kaffe og sukker in natura, medbringes.*

Efterårsmødet 1952 afholdes i de *3 dage søndag—tirsdag den 21.—23. sept.* Alle er velkomne. De, der ønsker at bo på skolen, må meddele det i god tid og medbringe sengetøj og ernæringskort. Sukker og kaffe medbringes in natura.

Lokale elevmøder vil antagelig blive afholdt de sædvanlige steder, således på Egå efterskole ved Århus den første søndag i september, i Varde og Hjørring omkring 1. oktober. Ved elevmødet i Vallekilde i juli vil der blive givet nærmere besked. Vi henviser i øvrigt til bekendtgørelser i de lokale aviser.

Skolen får helt eller delvis frit tilsendt et stort antal dagblade, ugeblade og tidsskrifter. Vi påskønner denne imødekommenhed og takker derfor.

Regnskab for Vallekilde folkehøjskoles elevforening

8. juli 1950—10. juli 1951

	Kr.	Ø.		Kr.	Ø.
Indtægt			Udgift		
Kassebeholdning 18. juli 1950	11747	76	Trykning af årsskriftet	6430	00
Medlemsbidrag	10186	64	Porto	2464	45
Salg af årsskrifter	77	50	Forsendelse af årsskriftet	130	00
Renter	260	14	Bestyrelsens rejseudgifter	44	00
			Understøttelse til elever	90	00
			Blanketter og konvolutter	315	50
			Kassererens løn	400	00
			Landselevforeningen	840	00
			Sekretærens rejseudgifter	30	00
			Istandsættelse af elevbilleder	376	25
			Blomsterkurv til Sörängen	25	00
			Forskelligt	20	00
			Kassebeholdning 10. juli 1951	11106	84
	22272	04		22272	04

Regnskab med bilag er gennemset og fundet i orden, kassebeholdningen konstateret tilstede.

Vallekilde, d. 12. juli 1951

Valdemar Nielsen

Vagn Aage Fredslund

INDHOLD

	Side
Lucas 2,8.—11.	2
<i>Niels Skovgaard: Hyrderne</i>	3
<i>Niels Krog: Julenat</i>	4
<i>Erik Gelting-Hansen: Udenfor et vindue</i>	5
<i>Kr. Killelose: Den danske ungdom</i>	11
<i>Valdemar Nielsen: Et vidnesbyrd til os — fra C. P. O. Christiansen</i>	18
<i>Inga Nielsen: Højskolen og det europæiske samarbejde</i> ...	30
<i>Henry Hansen: Tværs over grænser og skel</i>	36
<i>Uffe Grosen: Tale til unge</i>	43
<i>Uffe Grosen: Fra Vallekilde folkehøjskole</i>	51
Sidste skoleårs elever	89
Lærlingebesøget på Vallekilde folkehøjskole 1950—51	97
Blandede meddelelser	98
Regnskab	99